

Zsebsárkányológia
Sok iszonyú csoda
Az óriásfog
Az igazi zsákmány
A Fogak Ösvénye

Robotok a kertek alatt
Kelet és nyugat határán
Sárkányari sárkánybarlang
Nézzük együtt ...
Schönberger Armand képeit!

SÁRKÁNYBARLANG

Baley Endre > SÁRKANYARI SÁRKÁNYBARLANG	1	Kapitány Máté > MEGLEPETÉS	28
Nacsinák Gergely András > RÉGI DICSŐSÉG	2	Victor András > PIRINYÓ SÁRKÁNYOK	30
Somfai Anna > SÁRKÁNYSZERTÁR, VARÁZSSÁRKÁNY	5	Hum Attila > SZEG ÉS KÓDOR	33
Jámborné Balog Tünde > ZSEBSÁRKÁNYOLÓGIA	6	Kelemen Tamás > A PRÓBA	36
Kárpáti Tibor > SÁRKÁNYBÁL	9	Szili István > AZ ÓRIÁSFOG	38
Fiedler Józsefné > AZ IGAZI ZSÁKMÁNY	10	Lipták Ildikó > GOMB	40
Bakos Tibor > A SZOBASARKI ÁRNYÉKSÁRKÁNY	12	Búth Emília > VARGABETŰ	42
Levendel Júlia > SOK ISZONYÚ CSODA	14	Z. Karvalics László > ROBOTOK A KERTEK ALATT	44
Győri Orsolya > A FOGAK ÖSVÉNYE	16	Pánti Irén > KELET ÉS NYUGAT HATÁRÁN	46
Heindl Vera > TARÉJ SZELEMEN	19	Horgas Béla > A HÉT TÖRPE - könyvajánló	borító3
Kricsfalussy Beáta > LEGENDÁS SÁRKÁNYVILÁG	22	Varga Zoltán Zsolt > NÁDI ZENEKAR - pályázat	borító4
Nézzük együtt... SCHÖNBERGER ARMAND KÉPEIT!	24	illusztrációk > Maros Krisztina, Láng Anna, Török Eszter, Pap Kata Moldován Mária, Benedek Virág	
Marcu András > ÓCSKAVAS	26		

Szerkesztők > Horgas Judit, Levendel Júlia, Horgas Béla
Grafikai tervező > René Margit, Pákozdi Ferenc
Főmunkatárs > Szirmai Panni
Olvasószerkesztő > Bognár Anikó
Kiadja > a Liget Műhely Alapítvány
Szerkesztőség címe > 1122 Budapest, Kissvábhegyi út 4-6.
E-mail > info@szitakoto.com
Internet > www.szitakoto.com

Támogató > Open Society Foundation
Nyomdai kivitelezés > Keskeny és Társai 2001 Kft.
ISSN 1789-4972

Terjeszti > a Lapker Zrt. > Előfizethető közvetlenül a kiadónál,
a hírlapkézbesítő postahivataloknál és a HELIR-nél
(1089 Budapest, Orczy tér 1.)
Előfizetési díj egy évre > 3780 Ft | Megjelenik negyedévente

SÁRKÁNYBARLANG

Sárkányari sárkánybarlang

Vajon mi lehet a sárkánybarlangban?
A nappaliban sárkánypamlag van,
szemben vele hét tévé a falon,
hét fej hétfélét nézne – jobb a nyugalom.

Aztán ott a hálószoza, benne a heverő,
királyfi-mintás takaróval – az ám a menő!
A heverőn persze, hét fejtámla,
mindegyik mellett egy-egy hamutálca.

A konyhában a bútor sárkányfenyő.
A kredencen hét lábos, hét serpenyő.
Tűzhely nincs, olyat ne is keress!
Sárkánylángon fő a sáfrányos bableves.

A sárkánybarlangban nincs fürdőszoba.
Ha sárkányunknak épp mosdáshoz fűlne foga,
csak pár perc az Óperenciás-tenger,
s a híres kenderszakállú sárkányfürdőmester.

BALEY ENDRE

Régi dicsőség

– Csirkék?! Hogyhogy csirkék?

A felháborodott horkantásba beleremegtek a falak.

– Igenis, a csirkék. Benne van a tankönyvben, és szóról szóra tudni kell a bekezdést. Hogy aki ma akarja tanulmányozni a dinoszauruszokat, az figyelje meg például egy baromfiudvar lakóit, mert az őshüllők legközelebbi, ma is élő leszármazottai a szárnyasok, például a csirkék.

Legyintés akart lenni, de a bőrszárnyak bosszús suhintása valóságos tornádót kavart. A kissárkány alig tudta megtartani mellső mancsában az „Őshüllők története a történelem előtti időktől napjainkig” feliratú könyvet – a szélroham megpróbálta darabokra szedni. Pedig vaskos könyv volt.

Apja, a vén szörnyeteg – ahogy anyukája becézte olykor kedvesen – döngő léptekkel járkált fel s alá a sziklavár tágas fogadótermében. Fújtatott, és állkapcsát összeszorította, nehogy az ezredévek alatt felgyűlt tekintélyes szitokkészlet egyszerre tóduljon ki a száján. Így csak sziszegett, akár egy felrobbanni készülő, túlfűtött kazán.

– Még hogy szárnyasok! Hogy a baromfiudvar! Ez a hála a tapintatunkért, amellyel visszavonultunk, és méltóztattunk átengedni nekik a földet! „Kicsiny és gyöngé emléősök vagyunk, törekenyek, akár a nádszál, elmorfondírozgatunk itt pár ezer évet, aztán úgyis eltűnünk, ó, csak addig kegyeskedjete nekünk némi helyet szorítani hatalmasságotok árnyékában!” Az álnok fajzat! Mi persze, hittünk nekik, a Nagytanács megszánta őket, mert el sem

tudták képzelni, hogy lélegzik olyan teremtmény a világon, amely ne állná a szavát – és most tessék! Kanárikká fokoznak le! Kacsává züllesztenek!

Sarkon fordult, és vészjóslón meredt megilletődött utódjára. Szemhéjak nélküli szeme összeszűkült.

– Mi áll még abban a salátapótlékban?

A kis sárkány nagy levegőt vett:

– Az, hogy sárkányok... szóval, hogy a sárkányok... csak a mesékben...

Akkorát döndült a vasajtó, akár egy hatemeletes gong. Pedig csak a pikkelyes farok legvége találta el.

– Szemtelenység! Modortalanság! Otrombaság!

– tajtékozott az ős, immár végképp kikelve magából. – Ezért hagytam életben annak idején azt a nyápic Györgyöt, hogy vigye a király lányát,

azt a kiállhatatlan perszónát, ahová akarja? Ezért hunytam szemet afölött, hogy rémulten tekerdő féregként ábrázoljanak a képein, akit ez a szent pipiskedve lándzsavégre tűz? Hát ezért marad a nénikéd tapintatosan annak a Loch Ness-i pocsolyának a fenekén, százévenként csak egyszer véve lélegzetet? És a kínai császárok! Mennyi szívességet tettünk nekik! Most meg kabalaállatként árulnak úton-útfélen!

– Szívességet? – szólt bártortalanul a megszeppent sarj.

– Azt! Hol tartanának ma nélkülünk? Csinálhatnának-e annyi fröccsöntött, gülüszemű műférget? Erről bezzeg nem tanultok! Isteni Sárkánynak nevezték nemzetségünk tagjait, akik szelet és esőt küldtek a földjeikre, hogy éhen ne

MAROS KRISZTINA rajzai

haljanak; Földi Sárkánynak, akik folyóik irányát és vízbőségét szabályozták, hogy szomjan ne vesszenek, és földjeiket ne érje kár, aszály vagy áradás; és a legteherbíróbb közülünk, akit Mennyei Sárkánynak hívtak, évszázadokon át a hátán hordta isteneik képzelt palotáit. És bár valaha tudták, hogy akkor jelenünk meg nekik, és akkor tűnünk el a szemük elől, amikor nekünk tetszik, és évszázadokon át éltünk teljes egyetértésben és kölcsönös nagybecsülésben – manapság éppen ők terelik a folyókat betonmederbe, füstködbe borítják a kék eget, és kiszárítják a földeket! Mintha mindent elfeledtek volna, amit valaha is tanultak tőlünk! Nyilván azért tesznek tönkre annyi mindent, mert ez sokáig a mi munkánk volt, most pedig azt se tudják, hova kapjanak nélkülünk. Így jár, aki túlságosan megmetszi a képzeletét: érzéketlen fajankóként végzi, sárkányok és tündérek nélkül, egyedül magára utalva! No de most megnézhetik

maguk! Ehetik, amit kifőztek!

A vén hüllő szusszant egyet, és abbahagyta a föl és alá járkálást. Kibámult az ablakon, az emberformákat mutató felhőkre. A kissárkány kihasználta a pillanatnyi szünetet, és apja közelébe tekergőzve súgta:

– És ha ismét visszatérnénk a földre? Esőt támasztani? Szelet kavarni? Folyókat hizlalni? Akkor nem kellene évszázadszámra ostobaságokat magolnom csirkékről és mesefigurákról, akik mi volnánk...

Mint a mélyről jövő földrengés, úgy tört föl apja torkából az eddigiekhez képest barátságosnak is mondható válasz:

– Meggondolom. Alszom rá egy pár évtizedet, és meglátjuk. Micsoda modortalanság! De jegyezd meg – mesefigurának lenni azért rang! És nem csak a csirkeólhöz képest....

NACSINÁK GERGELY ANDRÁS

Sárkány- szertár

A szertárban lakik a sárkány.
Barlangjában kémcsövek,
pipetták, hasas lombikok.
Türkiz kristálypor, ha ráfúj, szikrázik.
A polcokon legfelül halálfejes maró savak.
Hallom lépteit és farka csapkodását,
csörömpölve matat kincsei között.
Nem merek hozzá bekopogni,
s ha végre előmászik, menekülök.
Sósavat köp, vegyjelet okád,
lehelete kénkő, orrlikából gőz jön.
Mormolom: kovalens kötés,
bór, hidrogén-peroxid -
még jól jöhetnek a varázsigék.
Egy napon le kell majd győznöm,
hisz mindig így végződnek a mesék.

Varázssárkány

Kellene egy varázssárkány,
száguldozhatnék a hátán,
melegítené teámat,
megfújná a furulyámat.

Kellene egy varázssárkány,
megnyergelném, sose bánám,
elrepülnék messze vele,
héthatári hegyek fele.

Kellene egy varázssárkány,
hogy ne érjen soha hátrány,
tűzet fújna, szelet vetne,
hogyha hívnám, ott teremne.

Kellene egy varázssárkány,
barlangjában kezesbárány
aludna az ágyam alatt,
őrizné az álmaimat.

SOMFAI ANNA

Zsebsárkányológia

Földünk állatai között is nehéz eligazodni, de aki a képzelet birodalmának számtalan csodálányát akarná rendszerezni, lehetetlenre vállalkozik. A középkori állattan könyvek, a *bestiáriumok* szerzői meg se próbálták. Műveikben együtt szerepelnek az elefántok, oroszlánok, vízilovak és a griffek, baziliskuszok, sárkányok leírásai. (A latin eredetű *bestia* állatot jelent, de inkább *fenevad* értelemben használjuk.)

Leletek bizonyítják, hogy már a történelem előtti időkben is hittek létezésükben. Az ókori mítoszokban hemzsegnek a fantasztikus állatok, többféle lényből összerakott *kimérák*. Mezopotámiában bikatestű, oroszlánlábú, sasszárnyú, emberfejű démonok szobrai vigyázták a kapukat. Ógörög vázákról a kígyóhajú Medúza, a bikaember Minotaurusz és az alvilág lejárata őrző háromfejű kutya, Kerberosz vicсорog ránk.

(Neve latinos alakjában, *cerberusként* honosodott meg nálunk.) A nagy erejű félisten, Héraklész – Herkules – a hírhedt lernai hidrát győzte le. Népmeséink tűzokádó, hétfejű sárkánya nyilván ennek a kilencfejű, mérges gőzöket kilehelő kígyószörnynek az unokája.

Sárkányok majd minden nép mítoszaiban szerepelnek, égitől a családfájuk. Hihetetlenül sokfélék. Szárnyasok és szárnyatlanok. Pikkelyesek és páncélosok. Egy, három, kilenc, száz vagy még több fejűek. Kígyóhoz, krokodilhoz vagy más hüllőhöz hasonlók. Tojásból vagy elvetett sárkányfogakból kelnek ki, apró kígyókból nőnek óriássá.

Fehérek, feketék, sárgák, kékek, zöldek, vörösek. Hegy- és síkvidékiek. Barlangban, mocsárban, tóban, tengerben vagy a föld gyomrában lakoznak. Sárkányféle a kelták szárnyas-, az aztékok tollaskígyója és a hinduk, malájok *nagája* is. Ellentétben az európaiakkal, Délkelet-Ázsia sárkányai jóindulatúak. A teremtő erő, az égtájak, az elemek és a császári hatalom istenségei, őrei, szimbólumai. Első ismert ábrázolásuk kb. hatezer éves: egy Puyang városa mellett feltárt sírban kagylókból kirakott Sárkány-csillagképet találtak a régészek.

Kínában kétezer éve kezdték lexikonokba rendszerezni a sárkányokat. Külsejüket Vang Fu (i. sz. 83–170) filozófus a hármas tagolás és a *kilenc hasonló* szabályával írta le. A sárkány tagjai *fejtől a vállig, válltól derékig, deréktól a farokig* tartanak. A *kilenc hasonló* a következő: szarva hasonlítson a szarvas agancsához, feje a tevéhez, szeme a démonokéhoz, nyaka a kígyóéhoz, hasa egy kagylóéhoz, pikkelyei haléhoz, karmai saséhoz, mancsai tigriséhez, a füle pedig a bivalyéhoz.

Kínában mindenütt vannak sárkányok: szoborként, épületdíszként, festményeken, porcelánok, textilek mintájaként találkozhatunk velük. Legmonumentálisabb ábrázolásuk a 3,5 x 20 méteres *Kilenc sárkány fala* a pekingi Tiltott Városban látható – a páratlan palota-együttes ötszáz évig a császárok lakhelye volt.

Az európai sárkányok a középkorban éltek első virágkorukat. A keresztény művészetben a Gonoszt sárkány alakban ábrázolták. Többnyire Szent Mihály főangyal és a vértanúságot szenvedő római kori katona, Szent György küzd vele a román és gótikus székesegyházak kőfaragványain, freskóin, szárnyas oltárain és a görög keleti ikonokon (az *ikon* görögül képet jelent). A bibliai hagyomány szerint

Mihály arkangyal taszította le a mennyből az Isten ellen lázadó Lucifert. Szent György történetébe viszont századokkal később, a lovagkultusz idején került be a sárkányölés legendája.

A középkor kiemelkedő magyar alkotása a Kolozsvári testvérek (Márton és György) Szent Györgyöt ábrázoló bronz lovas szobra. Eredetije a prágai várban, a Hradzsínban áll. Másolatai több városban láthatók. A vitéz korabeli magyar páncélzatot visel, a sárkány pedig krokodiltestű, kígyófarkú, denevérszárnyú lény, akár a legtöbb középkori alkotáson.

Ótörök eredetűnek tartott sárkány szavunkat a honfoglalás előttről hoztuk magunkkal. Először helynévként jelent meg: Sarcaju; Sarkanusfeu, azaz Sárkányosfő. A magyar népmesék hétfejű szörnye mellett hiedelemvilágunk ismeri az emberevő, a kincset őrző vagy a féelmetes zivatarfelhőkből lecsapó felhősárkányt is, amelyen a vihartámasztó Garabonciás lovagol.

A sárkányok – ellentétben több más mitikus lényel – nem haltak ki a modern kor beköszöntével. Sőt, egyre újabb fajtái tenyésznek. Tolkien (ejtsd: tolkin) mohó és gonosz Smaugjától és a horrorfilmek undorító szörnyeitől Rowling (ejtsd: róling) bestiáriumának tízféle sárkányán át a bájosan együgyű Süsüig és a Türkizkék Mélyálmodó Csakincáig terjed a skálájuk.

JÁMBORNÉ BALOG TÜNDE

Sárkánybál

Sárkányvárban sárkánybál van,
táncot járnak hétszázharman:
zöld szárnyú, kék szárnyú, sárga,
vízi és tűzsárkány járja,
színes, szörnyű forgatagban
talpuk márványpadlón dobban,
szörnyetegek víg seregben,
tarkabarka fürgetegben.

Sárkánykirály szája tátva,
rágyújt egy tüzes nótára,
lánya, Lángvirág, az édes,
éppen ma lett ezeréves,
felkéri egy sárkánytáncra,
pirul tizennégy orcája,
lába oszlop, karma sarló,
szikrát vet a márványpadló.

KÁRPÁTI TIBOR

Az igazi zsákmány

Egy reggel Zsarátnok arra ébredt, hogy elege van a királylányokból. Először is hangosak. Mindegyik visít, amikor elrabolja. De még hogy! Balról az ötödik és hetedik füle most is cseng, pedig már egy hete rabolt utoljára királylányt. Különbözik is. A gyomrát is megterhelte a sok karkötő meg cipősarok. A királyfiak meg harcmódot váltottak. Edzenek. És a fegyverek is korszerűbbek. Egyre nehezebb lebírní őket.

Céláldozatot kell váltani. Szegényember legkisebb lánya. Az jó lesz. Mezítláb jár, ékszere nincs. Igaz, hangja az van, de semmi sem tökéletes. Életében nem hallott még olyan sárkányról, aki szegénylányt rabol – egyszer mindent el kell kezdeni.

Másnap ki is nézte Kis Mátyás lányát, Annust. Vézna, szelídnek tűnő. Hajnal óta kapálja a szőlőt a hegyen. Ahogy a sor végére ért, Zsarátnok lecsapott egy felhő mögül, és elkapta. Nagy szárnycsattogtatással fölszállt karmai közt Annussal, aki meg se pisszent. Amikor leszállt a barlangja előtt, és letette, Annus hangja mindjárt megjött:

– Mi ez a förtelmes büdösség?

– Mi lenne? Ilyen szaga van egy sárkánytanyának.

– De hát így nem lehet élni! Hol a söprű? – kiabált Annus, és berohant a barlangba. Kigurított két hordót, és ráförmedt Zsarátnokra. – Hozz vizet!

Két hordó víz tizenkét Annusnál is nehezebb volt. Zsarátnok alig élt, amikor hazaért. A barlangja előtt akkora szeméthalmot talált, ami három Zsarátnoknál is magasabban tornyosult.

– Ezt mind a barlangodból hurcoltam ki, és még nem végeztem – mondta Annus fenyegetően. – Hordd el innen azonnal, de messzire!

Zsarátnok nem hitt a fülének.

– Mit művelsz? Azt hiszed, azért raboltalak el, hogy fölforgasd az életemet?

– Akkor halljam! Miért raboltál el?

– Sárkány vagyok, ez a dolgom. Pár nap múlva ideér a mátkád, megvívunk, és ha ő nyer, visszavihet. Ha meg én, megeszlek.

– Nem jön értem a mátkám. Három évre berukkoltatták a császár seregébe. Megenni pedig nem fogsz, mert én nem hagyom magam! – mondta Annus olyan hangon, hogy Zsarátnok nyomban elhitte neki.

– Na, lódulj! – ripakodott Zsarátnokra. – Hordd azt a szemetet, mert estig se lesz rend!

Zsarátnok ebben a pillanatban megvilágosodott. Hát ezért kell a sárkányoknak királylányokat rabolniuk! Nincs más választása neki sem. Hiába, no. Királylány az igazi sárkányzsákmány. Szerencsére. Fölkapta Annust, és nagy szárnycsattogtatással visszavitte a hegyre, a szőlősor végére.

FIEDLER JÓZSEFNÉ

A szobasarki árnyéksárkány

Bükkösi Rossz Manó lázasan készülődött: új festékeket vett, a ragasztót is előkereste, feljegyezte ötleteit néhány új játékhoz. Csókos Bibír sem tétlenkedett: elrámolt az udvarról minden lefesthető, összeragasztható és elrejtetőt. Az ok mindkettőjük esetében ugyanaz volt: Bükkösi Rossz Manó Somát várta, messze földön híres unokatestvérét.

Amikor a vendég megérkezett, boldogan ölelték meg egymást, ám a vidám hangulat nem sokáig tartott.

– Sajnos, nem játszani jöttem! – pislantott Soma az előkészített eszközökre bánatosan. – Tanácsra van szükségem. Egy sárkány költözött a szobámba!

– Egy sárkány? – csodálkozott Bükkösi Rossz Manó. – Hát kérd meg, hogy költözzön el!

– Látom, te még nem találkoztál sárkánnyal.

– Ismerek egy sárkánycsaládot, nagyon kedvesek, illedelmesek...

– Ez nem! – komorodott el Soma. – Ez gonosz és félelmetes. Az íróasztalom mellett, a sötét sarokban telepedett meg. Készülnöm kellene a manófortélyok záróvizsgájára, már csak néhány napom van, ám ha közelítek az asztalhoz, előlép, vicsorít...

– ... és lángot lövell – fejezte be Bükkösi Rossz Manó.

– Nem! Meggyulladnának a könyveim és a füzeteim! Nem lövell lángot, csak előlép és vicsorít.

De ez éppen elég! Mi lesz a vizsgával?

Bükkösi Rossz Manó törte a fejét, mint még soha, végül felkiáltott:

– Gyerünk Bagoly bácsihoz!

– Szobasarki árnyéksárkány – mondta Bagoly bácsi, miután figyelmesen végighallgatta Somát. – Ismerem ezt a fajtát. Nincs mese, le kell birkóznod!

– Lebirkózni? – sápadt el Soma.

– Ne félj, csak felfújja magát, mint egy béka, hogy félelmetesebbnek lássák! Egyszerűen birkózd le! De most azonnal, mert ha tovább halogatsz, elbízta magát, és nehezebb dolgod lesz velem! Kérlek, utána gyere vissza, hogy lejegyezhessem a tapasztalataidat! A kutatásaimhoz kellene. Itt megvárunk.

Soma izgatottan elvágatott.

A szobában csend lett. Bagoly bácsi olvasott, Bükkösi Rossz Manó izgett-mozgott a széken, az órát leste.

Hosszú idő után betoppant Soma. Szuszogott, vörös haja égnek állt, de az arca ragyogott.

– Sikerült! Vicsorgott, sziszegett, felfújta

magát, de amikor derékon ragadtam és lebirkóztam, egy pillanat alatt eltűnt!

Bagoly bácsi kérdezett még néhány részletet, majd a jegyzetei fölé hajolva elbúcsúzott a manóktól. Az unokatestvérek kiléptek a nappaliból a folyosóra. Amikor a dolgozószoba elé értek, hirtelen kinyílt az ajtaja, és vicsorgó, füle hegyéig tintás sárkány pattant elő. Soma és Bükkösi Rossz Manó ijedten ugrottak hátra.

– Bocsánat! Azt hittem, ő jött ki – mondta a sárkány, és a nappali felé mutatott.

– Bagoly bácsinak is van... – kerekítette el szemét Bükkösi Rossz Manó, de a sárkány ujját szája elé tartva elhallgattatta, és visszament a dolgozószobába.

Az unokatestvérek egymásra néztek.

– Van még időnk egy kis játékra? – kérdezte már az utcán Bükkösi Rossz Manó.

– Igen – felelte Soma.

Csókos Bibi, aki híres volt kitűnő hallásáról, erre bereteszte a zsalugátereket.

BAKOS TIBOR

Miután Kukorica Jancsi, illetve akkor már János vitéz megölte a kegyetlen óriáskirályt és az óriásfiak engedelmes szolgáivá szelídültek – miután végzett a gonosz boszorkányokkal a sötétség tartományában, és látta, minden méregkeverő szipirtó pusztulásakor oszlik „az égnek homálya” –, vándorlása során sokat próbált hősünk elérni az Óperenciás-tengerhez.

Önfejűen itt sem hallgat az óvatostkodó szavakra, az öreg halász hiába magyarázza, hogy miután „Se vége, se hossza ennek a tengernek”, jobb elkerülni – Jánosunk, mintha csak most indulna útra, mintha eddig semmi csalódás, fájdalom nem törte volna meg, lelkesen kiáltja: „Az Óperenciás? ... Annál inkább vagyok hát kíváncsiságos”.

A sípszóra megjelenő óriás három hétig viszi vállán, méghozzá „szörnyű sebességgel”, mire feltűnik Tündérország szigete. S a figyelmeztetés, hogy „Nem olyan könnyű ám a bejárás oda”, ezúttal sem lankasztja János vitéz harci kedvét. A mesehősök már csak ilyenek.

Tündérország kapujában – vagyis a boldogság, a legfőbb vágyak beteljesülése előtt kerül sor a legveszedelmesebb mérkőzésekre. Minden népmesében és a világ számtalan mítoszában így történik ez. Petőfi pedig többszörösen fokozza az utolsó próbákat. Először három medvével, aztán három oroszlánnal küzd János vitéz, s bár a fenevadak mérete ugyancsak eltúlzott, ezek valóságban is létező állatok.

Sok iszonyú csoda

(A félrőfös medvekőrmöt körülbelül negyven centisnek képzeld, mert országonként változott, hogy a német eredetű rőf, amivel általában textilárut mértek, pontosan mekkora hosszúságú. Volt, ahol hatvan, másutt nyolcvan centinél is többre tartották.) Harmadiknak következik aztán a sárkány! Úgy is mondhatnánk: A SÁRKÁNY, hiszen ez az óriáskígyó egymaga zárja el a bejárást. Egyetlen és egyfejű szörnyeteg.

Az olvasók vagy a hallgatók izgalmát hevítve, nagyon is tudatosan kiszól Petőfi a verses meséből: „Uram ne hagyj el!” – ilyesféle felkiáltás, megjegyzés sok helyen akad egyébként a műben –, a rémület azonban átélt, a fiatal költőnek bőven volt oka félni

és megküzdeni a saját félelmeivel.

Szóval, a harmadik kapuban strázsáló sárkány képes lenne hat ökröt egyszerre lenyelni, s íme, már tátja is rettenetes száját! János vitéz meg leleményesen maga ugrik a sárkány torkába.

Ez az ugrás jellemző rá. Van, aki azt mondaná: az ilyen ember magának keresi a bajt, lám-lám, a címszereplő önnön vesztébe rohan – holott Jánosunk éppen ellenkezőleg, még legmélyebb bánatában

sem önpusztító. Háborúban és tengeri viharban, az óriáskirály várában és a boszorkánytanyán is hihetetlen erővel és elszánással igyekszik

boldogsága felé. A mesék hősei általában híresek akaraterejükről és életösztönükről. A küzdelmek nem is igen értelmezhetők „józan ésszel” – a vándorokat, legkisebb királyfikát és bujdosó szegény legényeket mit sem érdeklík a hétköznapi érvényesülés fortélyai. A mitikus nagy kalandok során az emberfelettien erős és bátor hős mindig a rendkívüli, eszményi jó és szép felé halad – a *János vitéz* vége felé már dereng is a hely, ahol a vágyak egyszer csak teljesülhetnek: Tündérország a neve.

Hanem oda csakugyan bajos bejutni – János vitéznek is előbb be kell ugrani a legeslegsörnyűbb veszedelembé, hogy onnan szabadítsa ki magát, hogy kivezető utat vágjon. Vág is: amikor már benn van a sárkány testében, a fenevad szívébe szúr, s a legyőzött szörny oldalába lukat fúr. „Kaput nyit”, hogy végre megláthassa és otthonává tehesse Tündérországot.

LEVENDEL JÚLIA

Feladat

1.

Hol és miféle képzelt lény jelenik meg először a *János vitéz*ben? Vigyázz, a mesebeli méretektől vagy az elborzasztó gonoszságoktól még nem képzelt lény egy figura – sem a mostoha, sem a rabló, sem a csillagokat rúgó paripa.

2.

Kik azok a képzelt lények, akikkel János nem küzd meg, nem is tudja, hogy a közelében vannak?

A válaszaidhoz készíts rajzot is, és küldd el a szerkesztőségbe 2016. június 3-ig!

A legszebb munkák alkotóit megjutalmazzuk.

A Fogak Ösvénye

Hetek óta remegett a föld, mire kitört az első gejzír. A helyiek csak legendákból emlékeztek rá, hogy a sárkányfogaknak nevezett résekből egykor mérgező, forró víz szökellt az égre. Most saját szemükkel látták, amiről nagyszülei csak hallottak. Csodájára is jártak, csoportosan.

Az első sugarat több száz apróbb követte, s a Fogak Ösvénye néhány nap múlva égető víz- és párafallá változott. A gejzírek közelében a levegő mérgező lett. A téli hideg elől az ösvény közelébe menekülő madarak és rókák mind pórul jártak.

Mire megérezték, milyen veszélyes a meleg pára, jártányi erejük sem maradt. A fák is lehullatták leveleiket.

– Ne menjetek a mérges víz közelébe! – figyelmeztették egymást az emberek.

Időnként a gejzírek lecsendesedtek, s ilyenkor – a tiltás ellenére – a bátrabbak a források közelébe merészkedtek, hogy eltakarítsák a tetemetek – no meg kíváncsiságból. Néhányan drágakövekre bukkantak, amiket a víz moshatott ki a hegy mélyéből, így aztán elkezdődött a kincsvadászat. A sejtelmesen csillogó jadénak, diónyi rubintdaraboknak és gyerekfej-méretű hegyikristály és rózsakvarc-tömböknek kevesen tudtak csak ellenállni.

A falusiak kifizelték: napjában kétszer alszik ki a sárkány tüze. Akkor tennivalóikat félredobva rohantak kristályokat gyűjteni. A falu apraja-nagyja a Fogak Ösvényénél nyüzsgött, és akadtak, akik gazdag zsákmánnyal tértek haza. De sokan odavesztek. Aki nem menekült időben, mert még több kincsre vágyott, a kövek közé szorult. Hiába tanácsolták a vének, hogy senki ne engedelmeskedjen a sárkány hívó szavának. Tavasszal, hóolvadás idejére már minden család gyászolta valamelyik tagját.

Ekkor a kovács árván maradt két gyereke, Lia és bátyja, Kogar úgy döntött, véget vet az áldatlan helyzetnek. Dédanyjuk meséiből tudták, hogy egyszer régen öt hős a tűzokádások szünetében lemerészkedett az alsó világba, s megküzdött a sárkánnyal. A férfiak ugyan nem tértek vissza, mégis győztesként emlékeztek rájuk, mert a sárkány több emberöltőn keresztül nem adott hírt magáról.

Kogar magához vette apja kardját, derekára csatolt egy kovácsoltvas lámpást. Húga egyik kezében a babáját szorongatta, másikban a dédanyjától örökölt furulyát. A hangszert vésett lángok díszítették. Dédmama mondogatta, hogy a zene lecsendesíti a háborgó elmét, még egy

tűzhányón is kifogna. A kislány biztos volt benne, hogy a furulya megvédi őket a sárkánytól.

Éjjel indultak útnak, ahogy a gejzír hangja halkult, s megkezdte néhány órás pihenését. Hosszú óráknak tűnt, míg a Fogak Ösvényén elérték a Hegymély bejáratát. A barlang száját nem őrizte senki. Néhány kanyarodó után a lámpafény is fölöslegesnek tűnt, mert a sárkány bevilágította a hozzá vezető folyosót. Már látták is, hogy Tűzsárkánnyal van dolguk, akinek nemcsak a szeme és szája hányja a szikrákat, hanem a pikkelyei is izzanak, mintha menten szétvetné a tűz. Remegett körülötte a barlang. Amikor meglátta a gyerekeket, olyan hangosan nevetett, hogy a föld remegése is felerősödött.

– Gyerekeket küldtek ellenem? Ennyit változott a világ?

Kogar kihúzta magát, s felemelte kardját. A sárkány még jobban nevetett. Lia a bátyja mellé lépett.

– Én nem félek tőled, mert a sárkány évében születtem.

A fenevad elmosolyodott.

– Üdvözöllek, kedves rokon! Mivel akarsz legyőzni? Az meg milyen fegyver? – kérdezte a furulyára pillantva. – Fúvócső?

Lia nem válaszolt, csak belefújta a hangszerébe. A lány dallam meglepően hamar elálmosította a sárkányt, szemhéja le-lecsukódott.

– Hm! Jobban kifáraszt, mint bármi, amivel eddig találkoztam. Mit mondtál, mi a neve? – azzal ásított egy hatalmasat. Forró lehelete feketére égette Kogar kardját, s megpörkölte a gyerekek haját.

De Lia keze nem remegett. Úgy kapaszkodott a furulyába, mintha életmentő kötélnél volna, s fújta-fújta az összes dalt, amit ismert. A sárkány félálomban még felsóhajtott és mordult egyet:

– Hogy hívnak, kislány, mit mondtál?

– Aludj csak, mélyen – gondolta Lia –, évszázadokig!

Az alvó sárkány teste már nem izzott, pikkelyei előbb lilává, majd mélykékké váltak.

Kogar körülnézett. Az üreg falát kristályok borították. A sárkány leheletétől és tüzetől kristályosodtak ki a kőzetek. Volt ott topáz, rubin, malachit, türkiz. A fiú egyre nagyobb tömböket hasított kardjával, s az öklömnyi darabokat ingébe rejtette. A sárkány horkolása közben annyira felerősödött, hogy a fal több helyen megrepedt.

– Gyere, menjünk! – nyújtotta kezét Lia a bátyjának.

Kézen fogva futottak ki a barlangból. A bejárat épp mögöttük omlott össze.

– Oda az örökségem! Otthagytam apa kardját! – kiáltott Kogar

– Ne búsulj, szereztél helyette mást!

A fiú az ingébe rejtett drágaságokra nézett.

– Nem a kövekre gondoltam – mondta Lia. – Hős lettél. Úgy emlegetnek majd, mint az öt hőst. Megmentetted a falut.

– Inkább te...

– Nézd, világosodik! Mit szól anyá, ha közben felébredt!?

És futottak haza, mintha sárkány kergetné őket.

GYŐRI ORSOLYA

Taréj Szelemen

Egyszer volt, hol nem volt, ahol a Duna is csak hétfőn folyt, élt egy rettentő nagy sárkány. Amerre ment, fényes feketére kormozta még az eget is. Láng csapkodott az orrlikából, irtóztató bűz párállott hatalmas szájából.

– Jaj – nyögött a föld alatta.

– Végünk van – sóhajtoztak az erdők.

Felperzselte a mezőt, felforraltta a vizeket, égett a nyomában falu is, város is.

Történt egyszer, hogy a sárkány szemet vetett egy kis falura. Úgy hívták, hogy Alsószentmárton.

No, ott lakott Balog Olivér. Kicsi fiú volt még, mosolygós, mint a kerek alma, barna, mint a frissen sült cipó. Hanem ez az Olivér se almát, se cipót nem látott a héten, mert olyan szegény volt, mint a templom egere. Nem volt neki se kenyere, se cipője, de még édesanyja se volt, aki megsimogatta volna esténként a kócos feje búbját, hogy: „aludjál már szépen, Balog Olivér, hadd mondok egy mesét a legkisebb királyfiról”.

Hanem a sárkány hírére vette Alsószentmártonnak, s akkora határtalan vágy támadt utána

TÖRÖK ESZTER rajzai

szörnyűre dagadt szívében – mert hát a gonoszság felpuffasztotta, mint a vizes zsemlét –, hogy menten meg is indult felemészteni. Úgy vonszolta ormótlan testét, mint a horvátországi nagyhegyet.

Vonult, csak vonult, mint a háború.

Hej, sírni kezdett Balog Olivér, mert féltette nagyon a falujukat.

– Minek a sárkánynak az én kicsi házam – gondolta –, mikor akkora földje van, hogy három megye kiférne belőle? S van a földjén kastély, száztornyú palota, a kertjében színes kulipintyók, a garázsában autók százával, opál, metál, aranyló, meggypiros, egyik széles, másik fényes; gyöngyökkel kirakott medencéi, habfehér bőrű királykisasszonyai, akik tejszínhabos süteményt esznek reggelire márványasztalon!

Elsírta magát Balog Olivér, mikor erre gondolt, el bizony!

Jött már akkor a sárkány, árkot szántott iszonyú farka a szentmártoni határban.

Volt Olivérék házának tetején egy módfelett erős gerenda, amit még az öreg Balog bá' hasított ki egy akkora szál fenyőből, mint a pécsi templomtorony. Neve is volt annak a nagygerendának, úgy hívták, hogy Taréj Szelemen. Hát, ahogy közeledett a sárkány, belerecsegték-ropogtak a házak, dőltek a falak, megroppantak ajtók, ablakok. A sárkány csak rápöccintett a tetőkre, összeroskadtak a fedélszékek, mint az öregasszonyok. Balog Olivérék háza tetejét is megfújta, szállt a szélben gerenda, viharléc, deszka, palló, oszlop, dúc, szarufa, hónaljfa, könyökfa, minden, mint a pitypang bóbítája. Zokogott, reszketett szegény Balog Olivér.

Hanem Taréj Szelemen nem szállt sehova. Lerázta magáról az utolsó ácskapcsot is, felállt az udvaron, peckesen, mint egy óriásnál is óriásabb vitéz. S hát még mikor elkezdett nőni, magasodni! Akkorára nyúlt, hogy a felső végében megakadtak a felhők. Haragosan nézett a sárkányra, s megindult felé bőszen, kérlelhetetlenül.

Látta a fenevad, hogy jobb lesz, ha menekülőre fogja a dolgot, máskülönben úgy eltángálják, hogy több se kell. Iszkolt, ahogy csak a lába bírta, csörömpöltek a pikkelyei, úgy cidrizett. Végigkergették hét falun, a kásádiak nevelték, a beremendiek kikacagták, Egyházasharasztiban meg mulatságot csaptak az emberek nagy örömeikben. S hogy szavamat ne felejtsem, Taréj Szelemen nyakában ott ült Balog Olivér.

Az is lehet persze, hogy a sárkány elszégyellte magát, mikor azt az égre magasodó nagy gerendát meglátta, mert olyan volt az, mint az öreg Balog bá' mutatójja, mikor csendre intette az unokáit. Amikor csak rápirított az öreg a gyerekekre, azok mindig megjuhászodtak, mert igen szerették a nagyapjukat. Hát valami ilyesmi eshetett meg a sárkánnyal is – hirtelen megszelídült, felállított minden bedőlt falat, helyére tett minden leszakadt deszkát, elsimított minden felhasogatott ösvényt, meggyógyított erdőt, kertet, szántóföldeket. Kezes báránya lett Balog Olivérnek.

Attól fogva ő vigyáz a szentmártoniakra, s aki bántani akarná őket, azokat szépen betereli a barlangjába, ott kell nekik töprenkedniük, míg moha nem nő a szakállukba, s olyan bölcsek nem lesznek, hogy nem akarnak többé bántani senkit, soha. Így volt, mese volt, igaz legyen.

HEINDL VERA

Legendás sárkányvilág

A sárkány az egyik legősibb mitikus lény, ezért a világ szinte összes kultúrájában ismertek a róla szóló legendák.

Régi természetkönyvekben a gyíkok és kígyók mellett a sárkányok életmódját is leírták. Úgy gondolták, fajtától függően 30-120 cm-es, jellemzően az anyasárkánnyal megegyező színű tojásból kelnek ki, testüket kemény pikkelyek borítják, pupillájuk függőleges. Megemlítik, hogy egyes példányok képesek farkukkal megfojtani egy elefántot. A baziliszkusz egyetlen pillantása és mérgező lehelete is halálos az emberre.

Az évezredek folyamán Földünk minden táján kerültek elő hatalmas, megkövült csontmaradványok, amelyeket – hiszen még nem tudtak a dinoszauruszokról – sárkánymaradványoknak vélték. Az ősi Kínában a feltárt „sárkánycsontoknak” gyógyhatást tulajdonítottak. A tiltó rendeletek ellenére a hagyományos kínai orvoslásban napjainkban is használnak „sárkányport”.

Az ókori görögök és rómaiak a sárkányt az erő szimbólumaként és a Föld titkának ismerőjeként tisztelték, félelmetes és jó tulajdonságokkal egyaránt felruházták. A római lovasság katonai jelképe volt a sárkánylobogó. Az ókori kelták harci eszközeit sárkányábrázolások díszítették, Wales zászlaján vörös sárkány látható.

A kereszténység elterjedésével a sárkány a bűn és a Sátán jelképe lett, leküzdése a bűn legyőzése

jelentette. Sárkányölő Szent György legendája jól ismert. El tudjátok mondani, miről szól a legenda?

A rettenetes sárkányok gyakran okádtak tüzet. Ennek eredete valószínűleg összekapcsolódik a középkorban ábrázolt pokol kapujával, amit gyakran egy hatalmas szörny tüzes, füstölő szájához hasonlítottak.

A középkori, sárkánylegyőzésről szóló hősköltevényekből tudjuk, hogy a sárkányvérbe mártott karddal gyógyíthatatlan sebet lehet ejteni. Sebezhetetlenné válik, aki sárkányvérben fürdik, és képes lesz a jövőbe látni. A sárkányfog szerencsehozó talizmán, szükség esetén a földbe ültetett fogakból bronzba öltözött, felfegyverkezett katonák „kelnek ki”.

A kelet-ázsiai kultúrában a sárkány a boldogság, a hatalom, a nemesség, az istenség szimbóluma. A víz, a tavak, folyók, tengerek ura. Gyakran él vizek mélyén, de minden tavasszal mennydörgés közepette az égbe száll, hogy esőhozó felhőket teremtsen. Jellemzően segítő és jóindulatú, de ha földi halandó megharagítja, áradásokat, tornádót vagy szárazságot hoz. Ha ki akarták engesztelni, a tiszteletére emelt templomokban, kegyhelyeken különböző szertartásokat mutattak be.

Az átalakulás mestere, hol elfér egy gombostű hegyén, hol egész hegyeket eltakar, láthatatlanná változik, hal, kígyó vagy emberformát ölt.

Repülőképességét nem szárnyának, hanem mágikus erejének köszönheti, ami gyakran a karmaiban tartott gyöngy hatalmának tulajdonítható. Nagy tiszteletlenség és balszerencsét hoz, ha fejjel lefelé ábrázolják. Bőrre tetoválását csak igen erőseknek ajánlják, különben a sárkány felemészti szerencséjüket.

A sárkány a Han dinasztiától (i. e. 206-i. sz. 220) a császári hatalom jelképe lett. A legfőbb bóknak számított, ha valaki „sárkányarcnak” hívta a császárt. Trónját sárkánytrónnak nevezték. Császári jelkép volt az arany színű, ötkarmú sárkány. Ha egy közönséges ember használta a császári jelképet, a vétkest és egész nemzetségét kivégezték. A nemeséget négy, a minisztereket, tisztségviselőket háromkarmú sárkány jelölte. A különlegesen szerencsésnek számító kilences a császár száma

volt, csak a császári palástot díszíthette kilenc darab sárkány. Az ázsiai mítoszokban kilenc, különböző hatalommal és tulajdonságokkal rendelkező sárkányt különböztetnek meg.

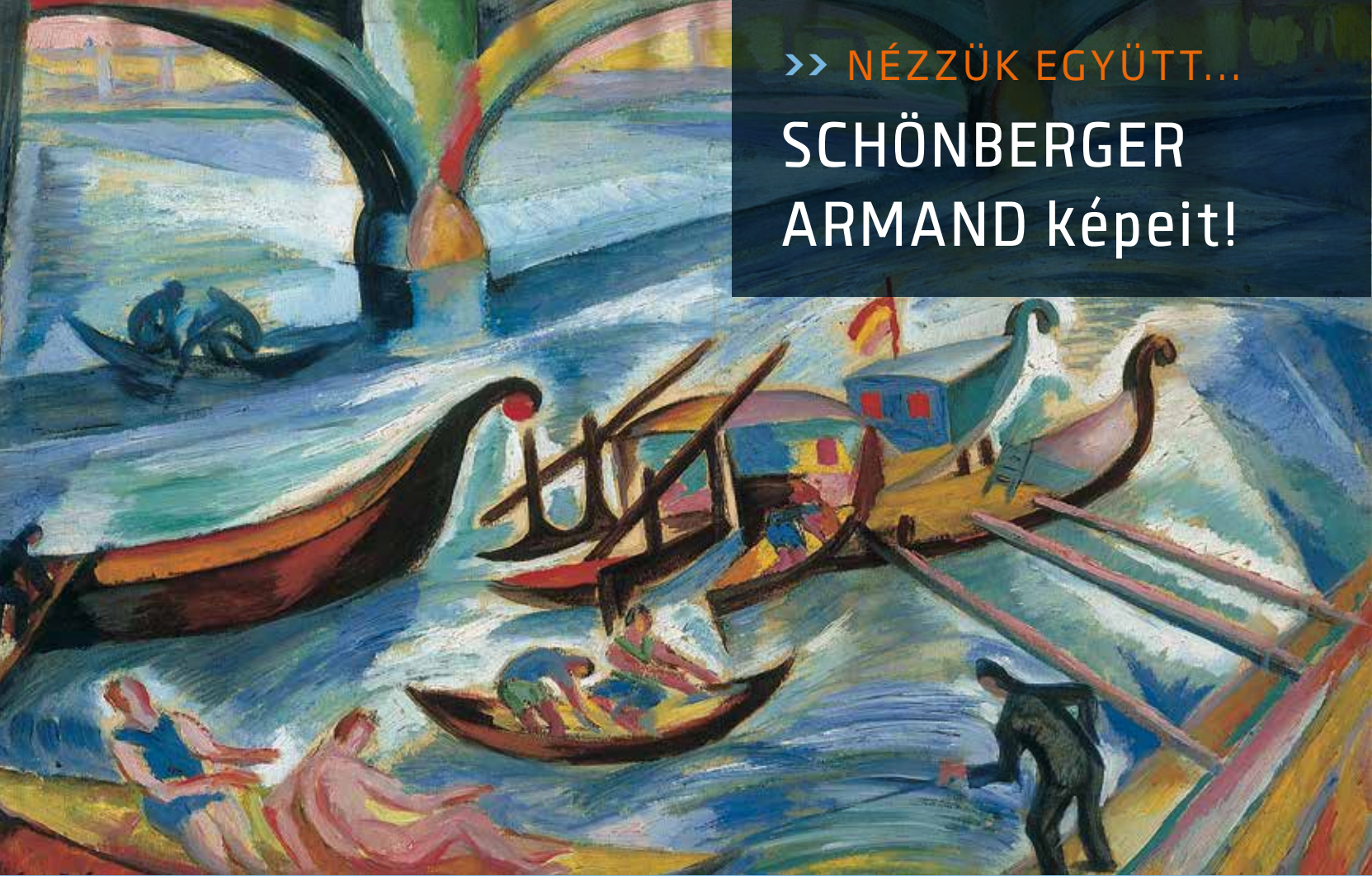
A fénix a császárnőt jelképezte, ezért a sárkány és a fénix közös ábrázolása a harmonikus házasságra utalt. Egy ősi vietnami teremtésmítosz szerint a vietnami emberek sárkány és tündér leszármazottai. Számos ázsiai legendában a sárkány tanítja meg az embereket beszélni.

Napjainkban is gyakran találkozunk sárkánnyal könyvekben, filmekben, mesékben. Keleten a sárkányhajó-verseny és újévkor a sárkánytánc az ünnepség elmaradhatatlan része. A kínai kalendáriumban az évek jelölésére használt 12 állatöv egyike a sárkány.

KRICSFALUSSY BEÁTA

>> NÉZZÜK EGYÜTT...

SCHÖNBERGER ARMAND képeit!

Schönberger Armand izgalmas, élénk színekkel festett, szögletes formákból épülő képein a nagyvárosi nyüzsgés jelenik meg. Lássuk, hogyan alakult ez a kifejezőmód!

A festő 1885-ben született a mai Szlovákiához tartozó Galgócon. A nyolcgyerekes család Armand ötéves korában Budapestre költözött. Szülei nem tudták támogatni a művészi pályán, ezért önképzéssel kezdte a rajztanulást. Eleinte a Nemzeti Múzeumban Munkácsy Mihály olajfestményeit másolta. Később esti tanfolyamon, majd Münchenben egy művészeti iskolában tanult. Utána a Münchener Művészeti Akadémiára járt, nyaranta

pedig a híres nagybányai művésztelepet látogatta. Nagy hatással volt rá az akkoriban szerveződő „neós” (a *neo* görög szóból, jelentése: új, újjító) csoport szemlélete. A nagybányai művésztelepen a korszak jelentős alkotói fordultak meg, a fiatal művészek mestereik – Réti István, Ferenczy Károly, Thorma János – hagyományos, természet utáni festészetét elavultnak érezték. A korszakban megszokott volt, hogy a művészek müncheni, esetleg bécsi akadémiai tanulmányaik után Párizsban is megfordultak. A francia élmények hatására új művészeti látásmód alakult ki: már nem egységes harmóniára törekedtek, hanem az erős színek hatásával

játszottak. A természetközeli ábrázolást felváltották a városi környezet és a modern társadalom témái. Két eltérő irány, az érzelmeket kifejező expresszionizmus és a geometriai formákból építkező kubizmus került előtérbe. A művészek a két irányzat ötvözésével is kísérleteztek, ez a kubo-expresszionizmus.

Ebben a pezsgően újító közegben formálódott Schönberger Armand festészeti kifejezőmódja. Ő is eljutott Párizsba, ahol az avantgárd irányzatok térszemléletét és a bátor színhasználatot tanulmányozta. Az inspiráló élmények hatására a kubizmus és az expresszionizmus elemeit vegyítő grafikákat és festményeket készített. Sőt, még a szobrászatba is belekóstolt. Képein hangsúlyos a kontrasztos színhasználat és a formák lendületes rajza. Nézzük a *Dunai rakpart* című képet! A csónakban ülő és a parton álló alakok kidolgozatlanágához képest a hajók formája pontosan kivethető. A háttérben a híd szivárványos színekben játszik, de csak sejteni lehet a part vonalát. A folyó élénk, kékes árnyalatai érzékeltetik a hullámozást, szinte hallani, ahogy a víz nyaldossa a partot.

Schönberger Kassák Lajoshoz is kötődik, akinek munkáival a tavaszi Sztakötőben ismerkedtünk meg. Kassák avantgárd folyóiratai, *A Tett* és a *Ma* körébe tartozott a képzőművész Schönberger is, 1917-ben pedig részt vett a *Hetek* (más néven *Fiatalok*) festőcsoport megalapításában. A csoport több kiállítást is szervezett. Tagjai (Schönbergeren kívül például Kmetty János, Uitz Béla, Nemes Lampérth József) a geometrikus szerkesztést erőteljes érzelmek kifejezésével és hangsúlyos színhasználattal ötvözték. A *Rózsadomb* című képen érzékelhető Kassák hatása. A háttérben a dombra felkapaszkodó szögletes házakat az

előtér fáiak gömbölyű lombja ellensúlyozza. A kép hangulata a kékes színárnyalatoktól álomszerű, mintha baljós felhő ereszkedne a tájra.

A poszteren látható kép az 1920-as években készült, a címe: *Nagyvárosi fények*. Bár mozgást nem látunk a képen, az utcára vetülő fények játékától mégis élénk és mozgalmas az összehatás. Gondolj csak bele, milyen lehetett a húszas években a városi élet! Találsz a nagyvárosokra jellemző elemeket a képen?

Schönberger művészete a két világháború között teljesedett ki, ekkor készültek mozgalmas, színkontrasztra építő képei a mulatók, kávéházak világáról, meg a nagyvárosi mindennapokról.

Ócska- vas

Bartolomeo herceg bátortalanul és kissé vonakodva állt meg a Sárkány barlangjának bejárata előtt. Nem jószántából volt itt, hanem a Nagy Mesemondó unszolására.

Az első gondolata az volt, hogy fő az udvariaság, ezért behajtott egy követ a barlangba, és hangosan bekiáltott:

– Sárkány úúúr! Elnézést, kijönne egy pillanatra?

A barlang mélyéről dörmögő hang szólt, hogy az egész táj beleremegett:

– Ki meri megszakítani az álmomat?

„De jó dolga van, délben még alszik”, gondolta Bartolomeo, és igyekezett megfelelő indokot keresni:

– A villanyórát jöttem leolvasni!

– De nincs is áramom! – válaszolta dörögve a Sárkány.

– Akkor a kábeltévét nézném meg...

– Tévéem sincs!

– Szennyvíz? – bizonytalanodott el Bartolomeo.

– Nincs!

– Jó kis helyen lakik magam! Ilyen helyen akar királykisasszonyt tartani? – háborodott fel Bartolomeo.

– Én sem vagyok túl büszke rá – szólt csendesen a Sárkány, aki addigra kiért a barlang bejáratához.

– Sajnos, kevés a nyugdíj és a királykisasszonyok rablásából igyekszem kipótolni.

– Ha már őszinte voltál hozzám, én is az leszek. A királylány nem érdekel, de meg kell harcolnom veled.

– Hol a kardod?
– Már évek óta betiltották! Csak a király katonái hordhatnak maguknál kardot.
– Akkor hogyan akarsz megvélni?
Bartolomeo csak most döbbsent rá, hogy zsebre vágott kézzel indult sárkányvadászatra, és fogalma sincs, mit kellene tennie.
– Esetleg kártyád van?
– Az van, gyere be!
Mikor Bartolomeo belépett a barlangba, orrát megcsapta az erős, fémes szag. Ahogy szeme hozzászokott a félhomályhoz, rengeteg ócska páncélt, kardot és buzogányt látott szerteszét heverni a földön.

– Ezek mind a hercegek holmijai voltak?
– Igen.
– Mióta foglalkozol ilyesmivel?
– Királylány-rablással? Már vagy háromszáz éve.
– Nem semmi! És eddig hányan vágták le a fejed?
A Sárkány erre nem válaszolt, csak a fejét csóválva ment a barlang belsejébe, mintha mutatná, hogy a feje még igencsak a helyén van.
Bartolomeo hirtelen megtorpant:
– Mi lenne ha... Sárkány! Van egy remek ötletem!
Húsz hosszú év telt el Bartolomeo látogatása óta. A világ megnyugodott és virágba borult, mert egy királykisasszony sem tűnt el, amióta megalakult a Sárkány és Társa ócskavas-telep.

MARCU ANDRÁS

Meglepetés

PAP KATA rajzai

Ilyenkor van szezonja a sárkánygyiloknak, kora tavasszal, amikor már melegedik az idő, mégsem izzadnak bele a lovagok a páncélba. Nagy csapatokban kerekednek fel, hogy aztán csak a legjava érjen haza épségben. A nagypapám sokat mesélt ezekről a lovagokról, de én még sosem láttam őket, hiába, vidéki gyerek vagyok, mi kimaradunk az effajta csinnadrattából. Az otthonunk is egyszerű, nálunk aztán nem találni színes szőnyeget a falon meg rézből öntött gyertyatartókat, nem.

A legnépszerűbb bajnok Sz. Gyuri, hiába van lányos arca, úgy tartja a lándzsát, mintha fogpiszkáló lenne. Állítólag aranyból van a haja, és úgy szikrázik rajta a napfény, hogy belevakul, aki látja. Bárcsak élőben is láthatnám, tűnődöm ábrándosan.

Most elég rossz az idő, szürke az ég, olyan sötét van nálunk, hogy csak vaksin pislogok. Szundikálni kellene egyet, holnap úgyis korán kelek. Lekucorodom a földre, úgy kutyamódra, fészkelődve, és már éppen lehunynám a szememet, amikor éktelen csörömpölést hallok. Valaki szentséggel is, ahogy közeledik felém. Nem várok vendéget, ki lehet ez? Felkászálódok a földről, leporolom magam, na, nem mintha piszok lenne otthon, inkább csak úgy idegességemben. Hallom ezt a csörömpölést meg a szitkozódást, és feszült leszek tőle, szinte a torkomban érzem, ahogy remeg az ideg.

Hamarosan pompás páncélzatú lovag lép be hozzám, a haja ragyog, még így, a

homályban is, kezében jókora pallos. Elnézem egy darabig, aztán felszisszenek, szűzmária, hisz ez Sz. Gyuri, személyesen! Sz. Gyuri, sikkantom, mint egy csitri. A lovag megrázza a fejét, valamit motyog, hogy ő nem is Sz. Gyuri, csak hasonlítanak, de azért kihúzza magát, rajongásom büszkeséggel tölti el. A hangja vékony, de azért van benne erő, amikor felkiált: reszkess, bestia, az életedért jöttem!

Körbenézek, a nagyi nincs itthon, hát kire gondol ez? Az Árnyas út 6/b címre tetszett jönni, kérdezem segítőkészen, de ő csak felpaprikázza magát. Na, ne add itt az ártatlant, sárkány! Vágjunk bele mihamarabb! Azzal elszánt képpel közelebb csörtet, és vagdalkozni kezd a kardjával.

Mély szomorúság önt el. Miért gondolja ez a lovag, hogy én sárkány vagyok? Miért esik nekem, mikor nem is ismerjük egymást? Én csak egy falusi gyerek vagyok, nem akarok balhét, dűnnyögöm, de mivel valami kaparja a torkom, köhintek egyet. Lángcsóva csap elő a számból, és megpörköli a lovagot. Jajveszékelve menekül.

Ülök a földön, odakint szemerkél az eső és zord az ég, de még sötétebb a bánatom. Miért nem mondták a szüleim és a nagyszüleim, hogy én valójában sárkány vagyok?

Még az sem vigasztal, hogy hamarosan meghallom Sz. Gyuri kürtjének félreismerhetetlen harsogását. Akkor most morognom kellene?

KAPITÁNY MÁTÉ

Pirinyó sárkányok

Tyrannosaurus rex, a félelmetes ragadozó, a dínók családjának világhírű képviselője. (Vagy talán Süsü, a szelíd, kedves mesesárkány? Esetleg Paff, aki senkitől se fél?)

A dínóparkokban – ahová elsősorban a félelemmel vegyes borzongás vonzza a látogatókat – az emberek fölé magasodó, rémisztő fogsorú, ragadozó dínók a legnépszerűbbek. (Nézz utána, hol van Magyarországon dínópark!) Maga a *dinoszaurusz* név is erre utal. A görög *deino* szó jelentése ugyanis 'rettenetes, ijesztő'; a *szaurusz* pedig – amely szintén görög szó – 'gyíkot, hüllőt' jelent.

Igaz, ami igaz: a dinoszauruszok – a „dínók” – többsége valóban meglepően nagy volt. A ragadozók is, a növényevők is. A hihetetlenül hosszú nyakú, de kis fejű Sauroposeidon 18 méter magasságból nézte a világot, a teljes testhossza meghaladta a 30 métert, a tömege

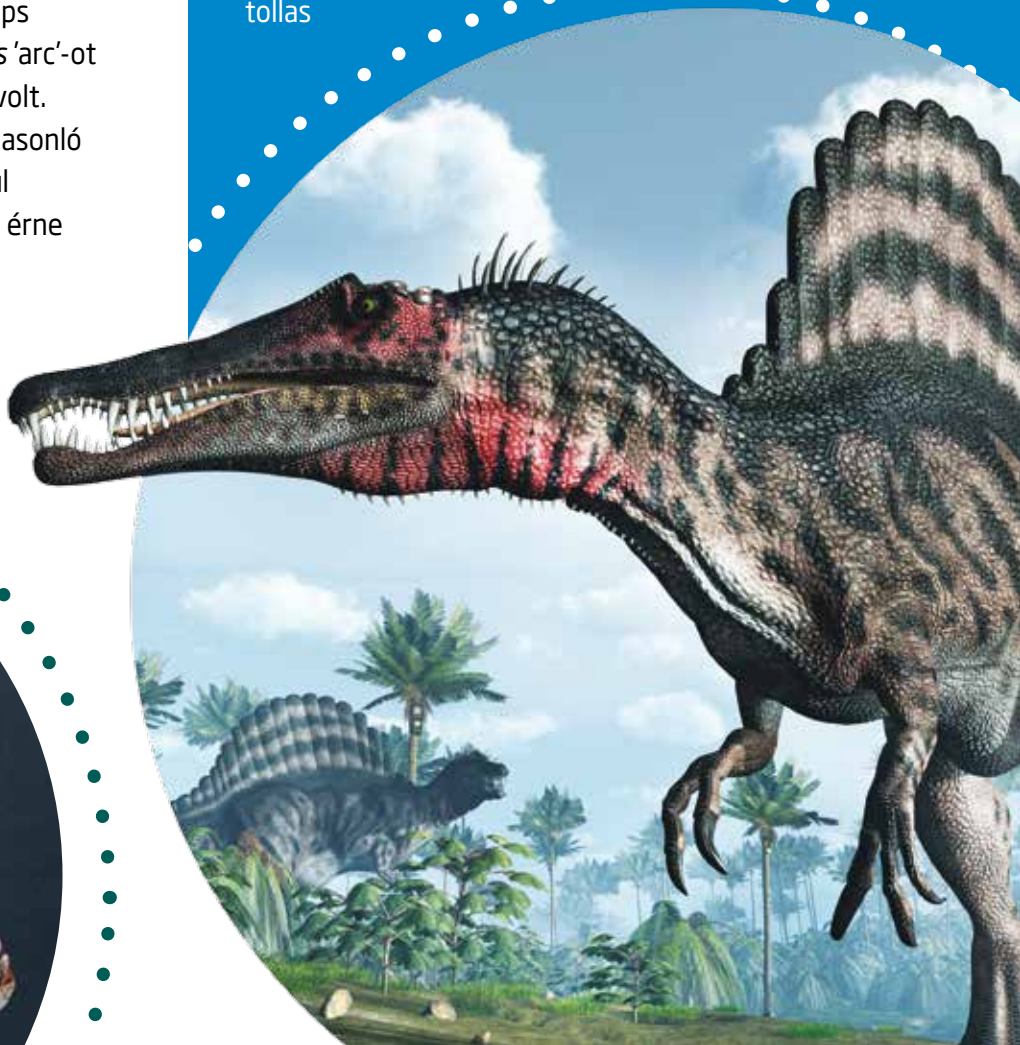
Lehet, hogy a sárkányokról szóló mesék és hiedelmek alapját a földből előkerült óriási dinoszaurusz-csontok adták, de az is lehet, hogy a sárkányok csak az emberi képzelet termékei. A fantázia szeret száguldani. Ha már elképzelünk valamit, az nem lehet holmi jelentéktelen apróság – csakis nagy és különös. Ha sárkányokra gondolsz, neked sem riadtan menekülő egérke jut eszedbe, hanem hatalmas és erős szörnyeteg, mint a

akár 60 ezer kg is lehetett. Gondoljunk bele, hogy ennek a behemót nagy állatnak mennyi növényt kellett naponta megennie! A számítások szerint legalább egy-két tonnányit. A félelmetes ragadozó, a Tyrannosaurus rex sem volt kicsike; 12 méter körüli volt a testhossza, 6-7 ezer kg a tömege, s amikor támadt, iszonyatos fogsora 4-5 méter magasságból vicsorgott áldozatára. Még a 9 méter hosszú – egyébként békés, növényevő – Stegosaurus is félelmetesen nézett ki a hátán végigfutó, óriási lemezekből álló tarajával (ezekre utal a nevében a *sztego* szó, amely görögül 'fedőt, fedelet' jelent).

Ne gondoljuk azonban, hogy minden dínó óriási volt! Éltek kisebb, sőt egészen kicsi dínók is a Földön. Pl. a szelíd, növényevő, nagy csordákban élő, pofáján szarvakat viselő Protoceratops (a *proto* 'első'-t, a *kerato* 'szarv'-at, az *ops* 'arc'-ot jelent görögül) nagyjából ember méretű volt. A Psittacosaurus, amely papagájarchoz hasonló fejről kapta a nevét (*pszittakosz* görögül 'papagáj'-t jelent) legfőleg a combunkig érne fel. Érdekesség, hogy ez az állat a növények „legelése” közben ugyanúgy kavicsokat is lenyelt, mint a mai

magevő madarak, pl. a tyúkok és galambok. Ezek a kövek segítették zúzójában a kemény magok összezúzását és megemésztését. A legősibb dínók egyike, az Eoraptor (*eosz* görögül 'hajnalt', *raptor* latinul 'ragadozó'-t jelent) mindössze 10 kg-os volt, s messze hátranyúló farkával együtt sem érte el az 1 m hosszúságot. A növényevő Graciliceratops (*gracilis* latinul 'karcsú'-t jelent), csak az ember térdéig érne, s a ragadozó Velociraptor (a latin *veloci* jelentése 'gyors'), amelynek a mai madarakhoz hasonló toll borította a testét, csak akkora volt, mint egy pulyka. Az Archeopteryx (az *archo* 'ősi', a *ptero* 'szárny' görögül) a dínóktól a madarakhoz vezető fejlődési ág híres lelete, és csak tyúknagyságú volt. Máig vitatják, hogy tollas

szárnyaival repült-e, vagy csak vitorlázni tudott. Még kisebb volt a Microraptor nevű, madárszerű ragadozó, amelynek testtömege nem érte el az 1 kg-ot sem. Sőt, voltak galambnagyságú dínók is.

Bár a dínók egy része valóban félelmetes és vérszomjas ragadozó volt, sok kisebb-nagyobb (akár nagyon nagy) dínó növényeken élt; és voltak olyan ragadozó dínók is, amelyekről egyáltalán nem ijednénk meg, mert legföljebb egy kisegérré lehetnének veszedelmesek.

A dínók a hüllők kihalt rokonai. A hüllők közé ma a teknősöket, krokodilokat, kígyókat, gyíkokat soroljuk, s ide tartozik a komodói sárkánygyík és a többi varánusz is. A hüllők magyar neve egyik jellegzetességükre utal. A testhőmérsékletüket nem – vagy csak kicsit – tudják szabályozni, ezért átmelegszenek, ha süt a Nap, és kihűlnek, ha kint hideg van. A nevük tehát lényegében 'hűlő, kihűlő' jelentésű, s csak azért írjuk-mondjuk két l-lel és rövid „ü”-vel, mert amikor a 18. század végén egy lelkes nyelvész a magyar szókincs gazdagítására kitalálta a szót, így írta le.

A dínók gyors kihalására sokféle magyarázat született. A legérdekesebb (és egyben leginkább hihető) ezek közül, hogy egy óriási meteor

csapódott a Földre; az ütközés hatására irtatlan mennyiségű por került a légkörbe, amely évtizedekig árnyékba borította a Földet. A kevesebb napfény miatt hosszú időre hidegebb lett az éghajlat. De mi köze ennek a dínók kihalásához? Sok hüllő esetében

a hőmérséklettől függ, hogy a lerakott tojásból hím vagy nőstény utód kel ki. Például a mocsári teknős tojásaiból 25 °C-on hímek, 30 °C-on nőstények bújnak ki. (Más hüllőknél esetleg éppen fordítva.) Ha a dínók is ilyenek voltak, a tartós lehűlés következtében évtizedeken keresztül csak egyféle nemű dínók jöttek világra, s így lehetetlenné vált a szaporodásuk.

Nem tudjuk, hogy a dínók közül lakott-e valamelyik barlangban.

Az óriási méretűek

valószínűleg

nem, hiszen a

10-20 méter

belmagasságú

barlang ritkaság.

De a kisebbek – a „pirinyó

sárkányok” – bizonyára

kihasználták a barlangok

nyújtotta védelmet.

- Nézz utána, milyen növényt nevezünk népi nevén sárkányfűnek!
- Hogyan kínálta portékáját a Süsü-mesében a sárkányfű-árus?
- Gyűjts olyan szavakat, kifejezéseket, amiknek elő- vagy utótagja a „sárkány”!
- Ismersz-e sárkánnyal kapcsolatos szólásokat, közmondásokat?
- Keress sárkány szereplővel népmeséket! Készíts leltárt, hány fejük van!

VICTOR ANDRÁS

Szeg és Kódor

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy nagy hegy, úgy is nevezték, hogy Nagy-Hegy. Annak a gyomrában lakott a rettentő sárkány, Tűzhányó Kódor.

Nem volt valami okos teremtmény, de eszét borzalmas ereje pótolta. A környéken mindenki rettegett tőle, még a nevét is csak félve, suttogva merték kimondani.

Történt egyszer, hogy Kódor nagyon elunta magát a hegy gyomrában. Máskor örömét lelte a környékbeli népek sanyargatásában, de most ehhez sem volt kedve. Valami másra vágyott. Végül úgy döntött, elrepül az emberföldre,

hisz már rég nem járt arrafelé, elszórakozik az ottaniakkal, lángon sütögeti őket, tán egy-két lovagot vagy királyt is elropogtat. Felkerekedett hát, s irdatlan porfelleget kavarva nekiveselkedett a hosszú útnak.

A hegy tövében dús erdő kezdődött, ennek mélyén állt a manók városa, Lomblak. Az apró népség félve bújt meg, ahogy meghallották a sárkány szárnyzuhogását.

Jó ideig kuporogtak csendben odvaik mélyén, csak nagy sokára merészkedtek elő. Miután meggyőződtek róla, hogy elmúlt a veszély, folytatták vidám csivitelésüket, mert a manók igen

cserfes lények voltak. Naphosszat mindenféle haszontalan dolgokról locsogtak, néha még alvás közben is karattyoltak.

Élt köztük egy fiatal manó, akit Szegnek hívtak. Ő más volt, mint a többiek, nem kedvelte a felesleges beszédet, s bosszankodva hallgatta társai fecsegését. Inkább bezárkózott az odújába, ahol különös gépek tervezgetésén törte a fejét. Az asztalán hegyekben álltak a rajzok. Az egyik jókora fújtatót ábrázolt, a másikon tölcserforma szerkezet látszott, s még sok más efféle. Szeg könnyebbé akarta tenni a többi manó életét, de azokat csak a pletykálkodás érdekelte. A zárt ajtón és csukott ablakon át is behallatszott a sok locsogás, s szegény Szeg nem tudott odafigyelni a dolgára. Így a találmányok közül egy sem készült el.

Egy napon Szeget annyira feldühítette a többi manó, hogy úgy döntött, elhagyja Lomblakot. Be akarta fejezni a találmányait, de a szörnyű zajban képtelen volt dolgozni. Kordélyra pakolta a félkész szerkezeteket, de túl nehéz volt, hogy messzire húzza. Jó ideig tanakodott, vajon hová bújhatna a közelben, ahová a többi manó nem követi. Ekkor jutott eszébe Kódor, a sárkány, aki már régóta

nem jött haza. Úgy gondolta, az lesz a legjobb, ha beköltözik a sárkány barlangjába. Ott nem zavarják a kíváncsiskodók, a locsogók, a pletykálkodók.

Amíg a többi manó álmában motyogott, Szeg felvonszolta a kordélyt a nagy üreg szájához. Fáklyával a kezében óvatosan belesett. A barlang üresen tátongott. Lassan bemerészkedett, körbejárta a tágas kőcsarnokot, és elégedetten csapta össze apró kezeit.

Rögtön nekilátott a munkának. Lepakolta a kordélyról a félkész találmányokat. Először a fújtatót bütykölte meg, azt a tűzmanóknak szánta, akik Lomblakot fűtötték, és a messze földön híres manóacélt kovácsolták. Azután a nagy, tölcser alakú kürtöt kezdte kalapálni.

Időközben felkelt a nap, és a manók felfedezték Szeg eltűnését. A Nagy-Hegy mélyéről szörnyű kalapálás hallatszott. Hosszan tanakodtak, mitévők legyenek. Vajon a sárkány tért vissza? Végül kiválasztottak egy ürge manót, Bodrikot, ő legalább el tud szaladni a fenevad elől.

Bodrik felkapaszkodott a hegyre, és a barlang szájánál hallgatózott. Odabentről szüntelen dübörgés hallatszott, mintha a sárkány körmével a

sziklafalat kocogtatná. Bodrik félszegen bekiáltott a barlangba.

– Héhahó-hahó!

A kopácsolás abbamaradt. Szeg mérgesen toppantott, hogy máris felfedezték remek búvóhelyét.

– Héhahó-hahó, Ő sárkány urasága tért tán haza? – kérdezte Bodrik.

Szegnek remek ötlete támadt. A tölcsér szájához ugrott, és belekiabált.

– Ki kérdezi? Tán csak nem a reggeli jött házhoz? Manóhús, micsoda finom csemege... – a tölcsér sokszorosára erősítette Szeg hangját, s még morgott is hozzá, hogy ijesztőbb legyen az előadás.

Bodrik úgy szaladt el, mint akit puskából lőttek ki. Elmesélte a többi manónak, hogy Kódor hazatért. Attól fogva senki nem merészkedett a Nagy-Hegy közelébe.

Egy reggel Szeg arra ébredt, hogy valaki mozgolódik a barlang előtt. Megint a jól bevált trükkhöz folyamodott, belekiabált a tölcsérbe.

– Ki van odakint, tán csak nem a reggeli jött házhoz? – mennydörögte.

– Ki van odabent? – érkezett a meglepett hangú kérdés.

Szegény Szeg, most került csak igazán bajba! A barlang előtt az igazi Kódor toporgott. A sárkány épp akkor érkezett vissza a portyázásról, s meglehetősen cudar kedvében volt, mert találkozott egy lovaggal, aki bátran szembeszállt vele, és megvágta az egyik ujját.

– Én, öh... Kódor vagyok, a sárkány, te tudatlan! És te ki vagy? – harsogta Szeg a tölcsérbe.

A sárkány bután pislogott maga elé.

– Én vagyok Kódor – dörmögte.

– Én vagyok Kódor – vágta rá Szeg.

– Ha kint vagyok, nem lehetek bent is. Ha pedig mégis bent vagyok, akkor ki vagyok én itt kint?

– Egy mamlasz vagy, aki nagyon eltévedt.

Hordd el magad! – Szeg belemelegedett a sárkány szerepébe.

– Nono! Gyere csak ki onnan, mutasd magad, hadd lássam, hogy te vagyok, vagy nem te vagyok!

– Nem megyek én!

– Gyere ki! Verekedjünk meg, hogy melyikünk vagyok én!

– Minek verekednék veled, te szélhámos! Hordd el magad!

– Nem jössz ki? Akkor bemegyek én!

– Meg ne próbáld, mert lángot fújok rád!

– Adok én neked lángot, te, aki én vagyok, de nem én vagyok! – azzal Kódor felfújta a pofazacskóját, és jókora tüzet okádott a barlangba.

Szeg se volt rest, odaugrott a fújtatóhoz, és teljes erővel összenyomta a harmonikaszerű szerszámot. A fújtatóból süvítve préselődött ki a levegő, de olyan erővel, hogy visszafújta a sárkány lángját, egyenesen gazdája nyakába. Kódor jajgatva szökkent a levegőbe.

– Tényleg te vagyok én, ilyen tüzet csak én tudok okádni! – rikoltotta a sárkány, majd füstölő pofával elrepült, s azóta se látta senki a Nagy-Hegy környékén.

Mi lett vele? Tán keresett magának másik barlangot, vagy a lovag talált rá, s ezúttal már nem hibázta el a sárkány nyakát. Ki tudja? Egy biztos, Szeg még jó sok hasznos szerkezetet talált fel a manólakta sárkánybarlangban.

HUM ATTILA

A próba

MOLDOVÁN MÁRIA rajzai

Egy hét telt el azóta, hogy a sárkány megküzdött a hős lovaggal, aki persze diadalmaskodott és megszőktette a királykisasszonyt. A sárkány azóta se tudta rávenni magát, hogy kitakarítsa barlangjából egykori foglya holmijait. A hős lovag ugyanis késett, a királykisasszony pedig unta magát, ezért úgy döntött, otthonosabbá teszi zord börtönét. A barlangot rövidesen mindenütt beborították a csipkék, pipereszerek, és hogy, hogy nem, az egyik sarokba pont befért egy babaház.

A sárkány tűrte, úgy gondolta, ez is a munkával jár. Az ellen sem emelt kifogást, hogy a királykisasszony rózsabokrot ültessen a barlang elé. A növény szépen terebélyesedett a várakozás

alatt, mondanunk sem kell, a locsolás és gyomlálás már a sárkányra maradt. Most kissé sajnálta, hogy előbb-utóbb a rózsabokortól, ahogy minden mástól is, meg kell válnia. Bármikor jöhet az új királylány, és adni kell a külsőségre. Egy sárkánybarlang legyen sárkánybarlang.

Kopogás zavarta meg gondolataiban.

– Ki az? – dugta ki fejét a barlang száján.

Piperkőc figura állt előtte, aki próbált hivatalos képet vágni, de látszott, legszívesebben túl lenne már árkon-bokron.

– Mit akarsz? – mordult rá a sárkány.

– Őfelsége, II. Oláf, a Reumás üzenetét hozom – rebegte a futár. – Őfelsége ismételtlen szeretné

kifejezni háláját, amiért segített neki az alkalmas vőlegény kiválasztásában. A lovag bizonyította, hogy bátor és erős, királyunk most már nyugodt szívvel adja neki lányát és fele királyságát. Emellett örömmel ajánlotta kegyelmed szolgálatait keleti szomszédjának, IV. Sziesztázó Mimerácnak.

– Örvendek. Megtudhatom, hány lánya van ennek a Mimerácnak?

– Három. Mind eladósorban.

– Pazar. Mi lesz a fizetéssel?

A futár nyelt egyet.

– Őfelsége kegyelmed türelmét kéri. Még tart a hetedhét országra szóló dínom-dánom, ám mihelyst a fiatalok elindulnak, hogy elkezdjenek

boldogan élni, míg meg nem hálnak, kegyelmed is megkapja járandóságát.

– Legyen, várok. Most pedig tisztulj innen! – morogta a sárkány. Majd látva, hogy a futár még mindig ott áll, ráförmedt: – Mire vársz, hm?

– Alázatosan jelentem – reszketett a futár –, beakadtam.

– Ugyan mibe?

– A tövisekbe.

A sárkány elmosolyodott. Talán mégsem vágja ki a rózsabokrot. A következő hős lovag már a tövisekkel is küzdeni fog.

KELEMEN TAMÁS

Az óriás- fog

Réges-régi várkapuk, templombejáratok, várkastélyok folyosóin látható egy különös látványosság, az erős vasabroncsokkal összefogott, láncokkal a mennyezetre erősített, ember nagyságú „sárkánycsont”. A babonások úgy vélik, ha leesik a sárkánycsont, vége lesz

a világnak. A valószínűleg mamutoktól származó maradványokat a természettudományi múzeumok gyűjteményeiben is megcsodálhatjuk.

A dinoszauruszok kora és az ember megjelenése között olyan sok idő (60-65 millió év) telt el, hogy az őshüllőkről sokáig nem tudtunk. Elképzelhető, hogy a jégkorszak valóságos állatszörnyeinek (barlangi medvék, barlangi oroszlánok, mamutok) emlékképei alakultak át az idők múltával sárkánnyá az emberi képzeletben. A két- és többfejűséget torzszülött állatoknál láthatták, amelyek néha előfordulnak.

Vajon miként szerzett az ember bizonyosságot az őshüllők létezéséről?

A tudományos legenda szerint egy asszonynak köszönhető a felfedezés. A 19. század első felében az angol Gideon Mantell fogorvosként és szülésként tevékenykedett, és betegeihez tett látogatásaira gyakran elkísérte a felesége, Mary Ann. Egy alkalommal a hölgy sétával akarta eltölteni a hosszú várakozást, de megbotlott valamiben, és elesett. A segítségére siető férj jókora, a földből kiálló fogat vett észre - ebben botlott meg Mary Ann. Az orvos sokáig kereste a fog típusának megfelelő, vagy legalább ahhoz hasonlító állatot, amíg végre egy gyűjteményben meglátta a Dél-Amerikából származó harapós leguán csontvázát (spanyolosan iguanát). A lelet éppen olyan volt, mint az iguana foga. Csak sokkal-sokkal nagyobb. Így született

meg később az elnevezés: Iguanodon, azaz iguana fogú. A fog tulajdonosa Mantell szerint legalább 18 m hosszú (valójában még ennél is nagyobb) négylábú állat lehetett. Persze,

a szegény orvost eleinte mindenki kinevette, a komoly természettudósok víziló-, illetve orrszarvú fogának tartották a leletet. Ám a vitákból mégis Mantell került ki győztesen, és egyre nagyobb lendületet vett az őssálatok, őshüllők kutatása. (Később Mary Ann is lelkes gyűjtővé vált.)

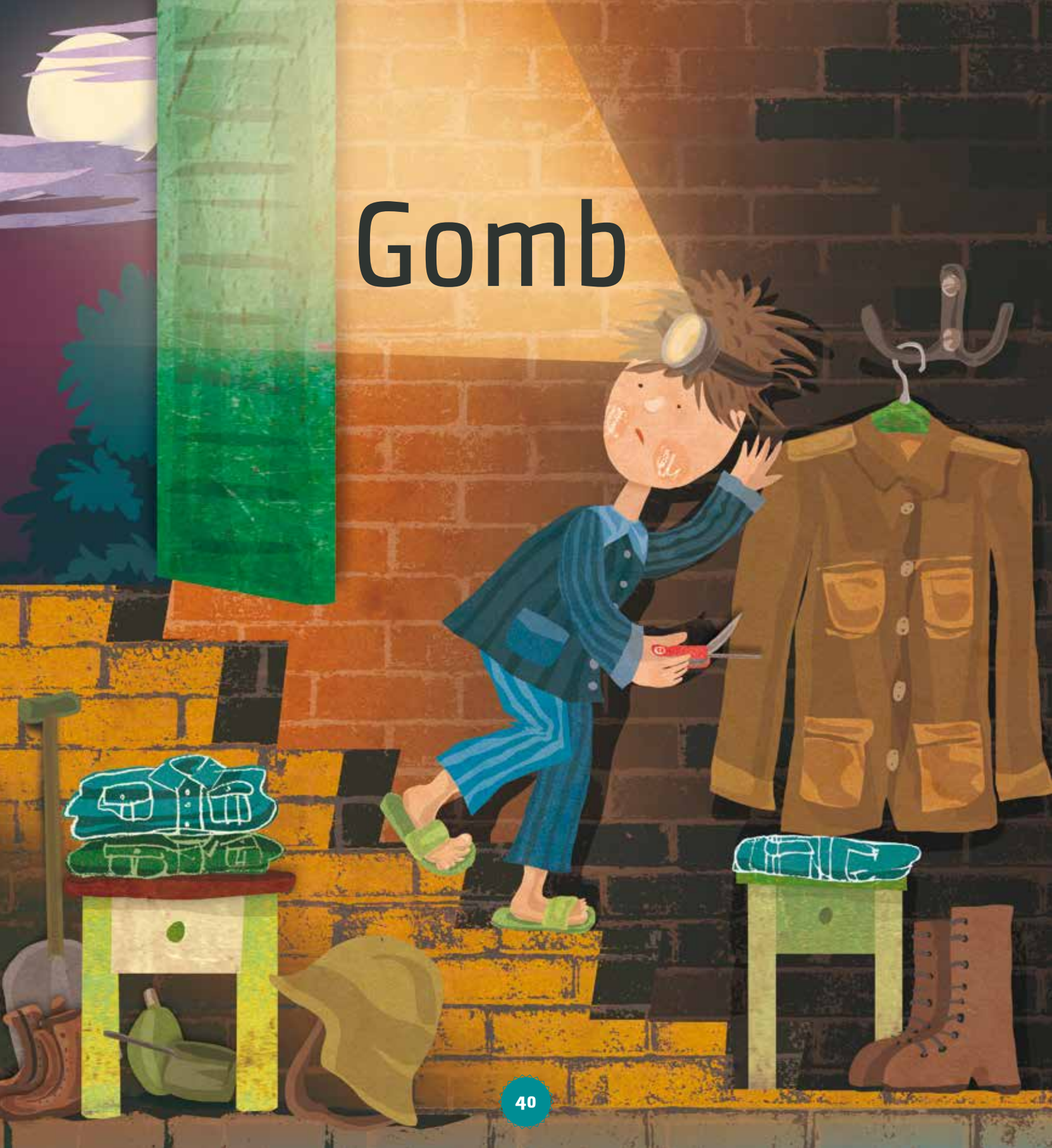
Bár a képzeletbeli sárkányok legtöbbször barlangokban tanyáznak, az igazi őshüllők közül csak a kisebbek fértek volna el egy átlagos barlangban. Ahol a felszínen (vagy a bányákban) földtörténeti középidőből származó üledékek vannak, bárhol előkerülhet egy öreg csont. Vízi üledékek esetén őscápák, krokodilok, teknősök és *ichtioszauruszok* maradványai, a szárazföldi üledékekből pedig az őshüllők igen sokféle válfaja.

A dinoszauruszok a 19. század közepén váltak világhírűvé. A Brit Birodalom nagyságát is hirdető londoni kiállításon, az építészeti csodaként elhíresült Kristálypalotában mutatták be az akkor ismert őshüllők életnagyságú, vasbeton változatait. A kiállítás lebontása előtt az Iguanodon belsejében kialakított térben még szilveszteri vacsorát is rendeztek a díszvendégeknek.

SZILI ISTVÁN

Gomb

Hatan vagyunk a szobában, a mellettünk lévőben alszik a táborvezető. Rezegnek az ablakok a horkolásától. Nem fog felébredni, ha kisurranok. A két bátyám a folyosó elején, a nagyok szobájában van. Én nem akarok ott lenni. Feri azt mondta első nap a többieknek, hogy nem vagyok a testvérük, csak az utcán találtak, amikor kicsi voltam. Röhögtek.

Nem akartam eljönni ebbe a táborba, de anyáék beíratk, mert jó lenne, ha jobban megtanulnánk angolul, és ráadásul a természetben tölthetünk két hetet.

Van egy retesz az ajtón. Szép finoman klaffan, ahogy eltolom. Tegnap találtam ki ezt a szót, hogy klaffan. Már sok olyan szó van a jegyzetfüzetemben, amit mások nem ismernek. Ha lenne itt egy barátom, neki megmutatnám, és kódnyelven beszélhetnénk egymással.

Lenyomom a kilincset, és láthatatlan-lassan kinyitom az ajtót. Úgy kell, mintha egyszerre húznám és tolnám.

Telihold van. Félek a Holdtól. Pedig látom, hogy barátságosan figyel, én mégis hideget érzek a hasamban. Sőt, néha kettőt is látok belőle. Anya azt mondja, azért, mert szemtengelyferdülésem van. A bátyáim szerint ez azt jelenti, hogy bandzsa vagyok, csak nem látszik rajtam, viszont a jellememben ott van. Nem értem, hogy lehet valakinek bandzsa a jelleme.

A tájházba megyek. Délelőtt már voltunk ott, és a bácsi ránk ordított, mikor ki akartunk nyitni egy bezárt ajtót. A gang végén van. Egész kicsi ajtó, sokkal kisebb, mint a többi.

Elhatároztam, hogy történjék bármi, megnézem, mit őriznek ott. Biztosan nem kaszákat meg népviseletet, azt miért kellene eldugni?

A bácsi mondta, hogy ez a ház mindig is a családjáé volt, és az apukája két háborút is megjárt. Egy igazi hős, akit egyszer még ki is tüntettek. Kérdeztem, megvan-e még a jelvény, amit kapott. Meg hát, te kis majom – mondta, és barackot nyomott a fejemre. Könnybe lábadt tőle a szemem.

Közel van a ház, hamar ott leszek. A Hold szemrehányóan néz rám, de ezt most meg kell tennem.

A bicskámon van egy kis csavarhúzó, azzal szerelem le a lakat pántját. A tücskök egyre hangosabban ciripelnek, mintha figyelmeztetni akarnák a gazdát, hogy betörő jár a háznál. Szerencsére nem lakik itt.

Levegőt sem merek venni, ahogy kinyitom a kis ajtót. Erre nem gondoltam: lépcsőt takar, ami lefelé vezet a mélybe. Hideg levegőt lehel rám a Föld gyomra, ahogyan tágul a nyílás. Mintha be akarna kapni. Érzem is, ahogyan húz lefelé. Felnézek a Holdra. Segíts! De nem válaszol. Fátylat húz a szeme elé, látni sem akar.

Most már úgymint mindegy. Felkapcsolom a fejlámpám, és hagyom magam a mélybe húzni.

Tudtam! Ott vannak az öreg dolgai. Katonai ruhák, meg egy bili forma sisak. Szorítom a bicskát. Nem gondolkozom: levágok egy gombot a zakóról, és messzire hajítom.

Lassan megyek vissza a táborba, rámosolygok a Holdra, ő meg rám kacsint. Aludni fogok.

LIPTÁK ILDIKÓ

Vargabetű

Borostyán, a kiöregedett sárkány, a meredek hegyoldalba vájt pincesoron vett magának lakást. Mivel a szőlőműveléshez nem értett, s borral, musttal nem akart pancsolni, eladta a pincében talált holmit. Mit is kezdett volna sárkány létére szőlőpréssel, puttonnyal, lopótökkel, borosüveggel, demizsonnal, csobolyóval? Mikor az utolsó kongó hasú, keskeny dongájú hordótól is szerencsésen megszabadult, elégedetten körülnézett. Barátságos barlang ez, semmi fölösleges, minden a helyén, gondolta. Kellemes félhomály, megfelelő klíma. Az ágyban szalmazsák, a falon képek. A sarokban tűzhely, a túsó falnál

vizespad, rajta vödör, nem kell messzire mennie, ha megszomjazik. No nézd, a padon, a vödör mellett, szépen sorban, mint ágon a verebek, hét királylány: Anka, Manka, Panka, Ica, Vica, Árnika és Veronika. „Lóg a lába, lóga... nincsen semmi dóga...” Ült a hét ölbe tett kezű leány, s lógatta a lábát. Borostyán megcsóválta a fejét, de nem szólt semmit. Embert, királylányt soha nem evett, nem rabolt (sárkány, tehette volna), nem is tudja, hogy ezek itt, mikor, hogyan kerültek hozzá. Mi legyen most velük?

A lányok akkor összesúgtak, s mint akik otthon vannak, mintha mindig is ezt tették volna,

mentek, futottak: mosni, főzni, takarítani, piacon kiválasztani a legfrissebb káposztát, hazahozni a legszebb almát, virágot öntözgetni, macskát cirókálni. Tisztázzuk csak! Borostyánnak nem volt macskája. Volt viszont egy árva kis birkaképzű szimurgja. Csak csúfolnák a többiek, mormogta Borostyán, mikor meglátta (száz éve is van annak) a fészekből kipottyant birkafejű vakarcsot. A zsebébe tette, hazavitte, s most is itt van vele, velük. Nagy mókamester, kedves jószág. Földre ejtett zörgő diót pofozgat, s szinte már dorombol, mikor állát, füle tövét vakargatják. A hatodik lány ehhez különösen értett. Szóval futottak, hatan hat felé. A hetedik csak ült, ült tovább, lóg a lába, lóga, mintha dóga nem is vóna. Borostyán végigmérte a szorgoskodó lányokat, a tőle telhető legszebb mosollyal. Sárkánynak ez nem is olyan egyszerű! Kénsárga szeme megszelídült, pikkelyes homloka kisimult. Aztán elkomorult. Tekintete megakadt a hetedik lányon. Veronika még mindig a padon ücsörgött; a félhomályban hunyorgott picit, hogy jobban lássa Borostyán arcát. Okosabban tette volna, ha szeme elé kapja a kezét. Borostyán, a sárkány, most borzasztó pofát vágott. (Miért? mérges, gonosz, szigorú? szomorú? mi nem tetszik neki? csak dühös? ezt maga a sárkány sem tudta volna megmondani, én is honnan tudnám?) Veronika halálra rémült, kővé dermedt ettől a tekintettől. Aztán valahogy erőt vett magán, s hogy ne féljen annyira, dúdolni kezdett. Hangja lassan, nagyon lassan erősödött: lebbent, libbent, zizzent, surrant, hussant, babrált, esőcsepp kopogott, ujjbegyecske dobogott, égen, ágon, bádogtetőn, küszöbön, láthatatlan párkányon.

A testvérek: Anka, Manka, Panka, Ica, Vica és Árnika összenéztek. Nem telt bele egy perc, már mind, anélkül, hogy abbahagyták volna a tüsténkedést, zümmögve-zümmögve dúdoltak, énekeltek. Pont úgy, mint Veronika. A kötél-re teregetett ingek, abroszok, párnahajak, mulatságos táncba kezdtek. A frissen főtt sárgarépa-főzelék, mint a nap, édesen, mézesen ragyogott, kerek képpel vigyorgott a tányérban. A kifényesített kilincs, az ágy rézgombja úgy csillogott-villogott, mint még soha. A piacról hozott alma elpirult, a lila krókusz bukfencet vetett a virágládában. A kis szimurg kezesedett, mint egy igazi bárány, miközben összegömbölyödve már-már dorombolt. A sárkány szívébe akkor szelídség, öröm költözött.

Itt vége is lehetne a mesének azzal, hogy: és így éltek, Borostyán és a hét királylány, boldogan, míg meg nem haltak. Hogy boldogan, úgy tudom, stimmel, de ebben a mesében van még egy kis vargabetű. A királylányok, mind a hét, annak rendje és módja szerint, szép sorban férjhez mentek. Árnika vitte magával a kis szimurgot. Már Veronika is hét határon túl volt.

Borostyán magára maradt, de soha nincs egyedül. Ha mégis úgy érzi, hogy üres a barlang, csak rágondol, csak becsukja a szemét, s már hallja is (hallhatod te is, ha a meredek hegyoldalba vájt pincesor felé visz a képzeleted). Veronika még ma is ott énekel (a sárkány szívében). Hangja libben, libben, zizzen, surran, hussan, babrált, esőcsepp kopog, ujjbegyecske dobog, égen, ágon, bádogtetőn, küszöbön, láthatatlan párkányon.

BÚTH EMÍLIA

BENEDEK VIRÁG rajzai

Robotok a kertek alatt

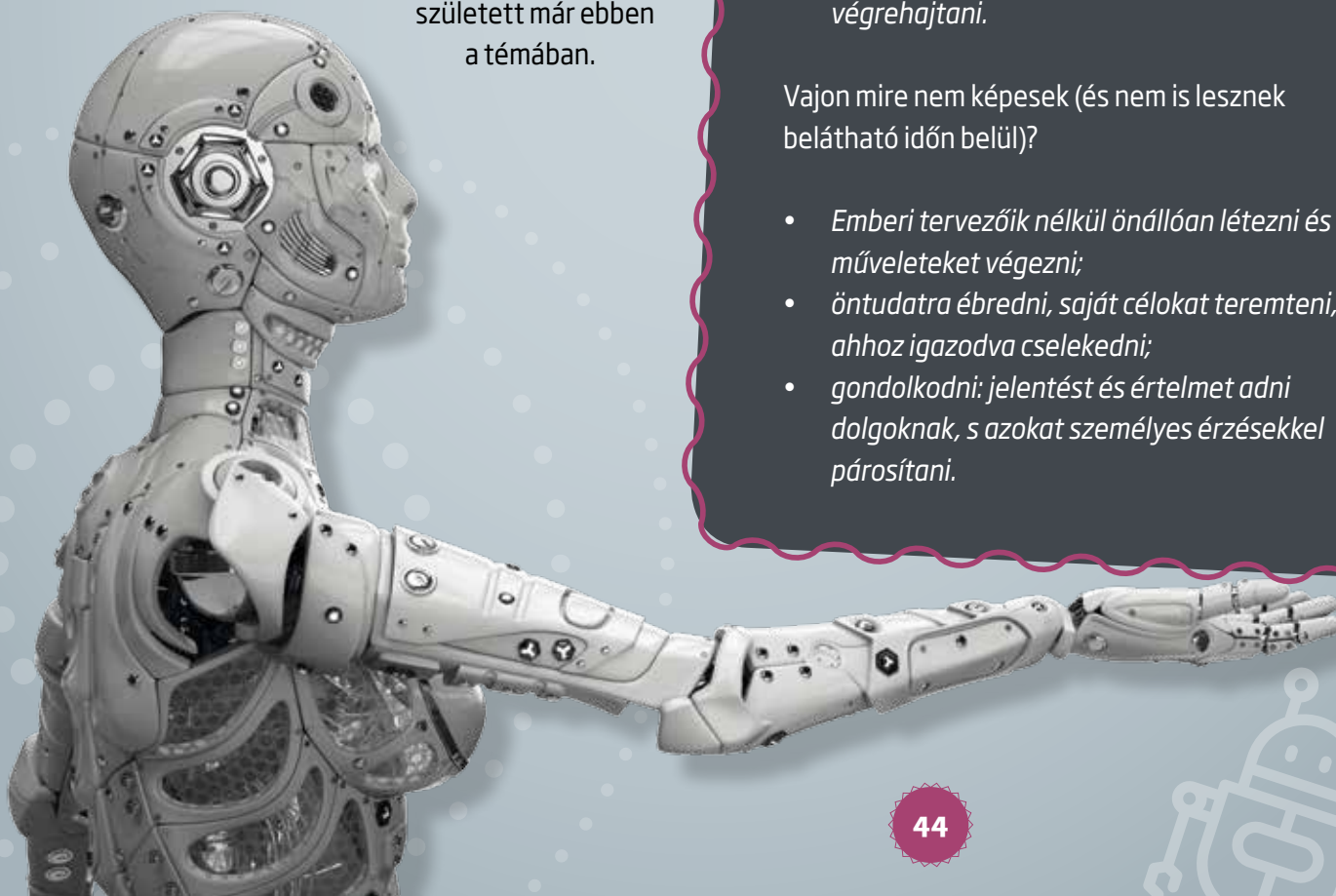
A mesék szörnyeit kellő bátorsággal és erővel le lehet győzni, de mind gyakrabban találkozunk az egyre okosabb robotok fenyegetésével. Biztos hallottál már egyes számítógépes programokról, amelyek a legjobb sakkozókát és kvízzjátékosokat is felülmúlják. Sokan attól tartanak, hogy ma még csak a játékban győznek le minket, de holnap talán kiirtják vagy rabigába hajtják teremtőiket, a náluk fejletlenebb emberiséget. Több tucat tudományos-fantasztikus regény és film született már ebben a témában.

Ami a képzeletben lehetséges, a valóságtól roppant távolságban van. Nem kell attól tartanunk, hogy a robotok benyitnak az ajtón, és kitessekelnek minket a házból. Elég, ha végiggondoljuk, mit tudnak a legfejlettebb mesterséges intelligencia-eszközök:

- számolni;
- jeleket (például hangot, betűt vagy képet) számokká és számokat jelekké alakítani;
- betáplált adatot rendszerezni és gyorsan visszakeresni;
- program alapján automatikusan műveleteket végrehajtani.

Vajon mire nem képesek (és nem is lesznek belátható időn belül)?

- Emberi tervezőik nélkül önállóan létezni és műveleteket végezni;
- öntudatra ébredni, saját célokat teremteni, és ahhoz igazodva cselekedni;
- gondolkodni: jelentést és értelmet adni dolgoknak, s azokat személyes érzésekkel párosítani.

Érdekes, hogy amíg az 1950-es években a korai robotok bumfordi bádogdobozok voltak, senki sem tartott tőlük. Ahogy a rajzokon, képeken és filmekben egyre emberszerűbbek lettek, akár az emberrel összetéveszthetővé váltak, félelmetesebbnek is látjuk őket. Van, aki úgy hiszi, a robotokban, akár csak a mesebeli szörnyekben, a másik embert látjuk, akitől félünk. De csak részben van igazuk: a jövővel kapcsolatban is sok bennünk a bizonytalanság, az újdonságokkal gyakran nehéz megbarátkozni, és a környezetünkben egyre nagyobb számban feltűnő, okos gépek is aggodalommal tölthetnek el bennünket.

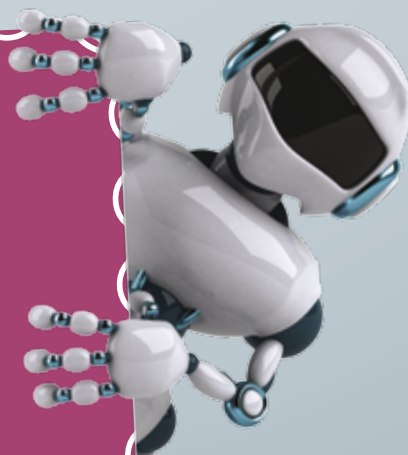
1. Gyűjtsd össze a különböző könyvekben, filmekben megismert robotszereplőket. Majd írd melléjük, hogy szerinted veszélyesek, szerethetők, ellenségesek vagy támogatóak. Milyenek? Bővítsd a listát a barátaid segítségével, és amikor már jó hosszú, csoportosítsátok az eredményeket, beszéljétek meg a tanulságokat. Végül szavazzátok meg, ki a kedvencetek!

2. Szerinted lesz-e a jövőben

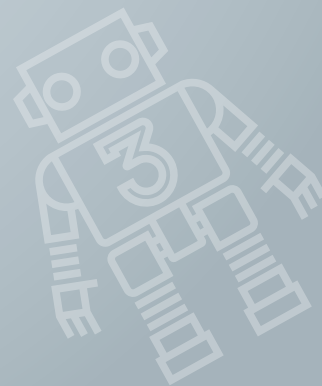
- vezető nélküli autó;
- robotdadus;
- versíró és zeneszerző számítógép;
- gépszakács;
- robot-újságíró?

3. Tudtad, hogy számos általános iskolában vannak szakkörök, ahol a gyerekek robotokat építenek és programoznak a tanáraikkal, majd versenyeken vesznek részt, ahol robotjaik képességeit mérik össze? Ugye, belátod, hogy a robot ügyessége valójában a gyerekek ügyességét méri?

Az igazi kérdés azonban, hogy vajon a robotok *ma milyen szerepet kapnak az életünkben*. Milyen mesterséges intelligencia-megoldásokat használunk a hétköznapi életben? Ha utánajársz a kérdésnek, különös, izgalommal teli világba kalandozhatsz. Tudósok és mérnökök seregei dolgoznak azon, hogy egyre nagyobb tudású eszközök egyre több területen könnyítsék meg az életünket és a munkákat.

Z. KARVALICS LÁSZLÓ

Kelet és nyugat határán

Fekvése miatt Törökországra számos kultúra hatott. Északon a Fekete-tenger, nyugaton az Égei-tenger, délen sivatagok határolják. Ezt a földet egykor Anatóliának nevezték. Itt született Ábrahám, a zsidók ősatyja, itt feneklett meg Noé bárkája az Ararát hegyén. Itt zajlott a Homérosz ókori görög költő által megénekeltrójai háború, itt kötötték a mitikus, kibogozhatatlan gordiuszi csomót, amelyet a makedón Nagy Sándor kardjával vágott ketté. A mai főváros, Ankara közeléből küldte szállóigévé vált jelentését a római szenátusnak Julius Caesar (ejtsd: júliusz cézár): „Jöttem, láttam, győztem!”

Időszámításunk előtt 1900-1150 között a hettiták virágzó kultúráját teremtették Közép-Anatóliában, ám leigázták őket a perzsák. Nagy Sándor űzte ki a perzsákat Anatóliából. Váratlan halála után a Római Birodalom vetett szemet a területre, és véres csaták után Asia

Minor, azaz Kis-Ázsia néven a tartományává tette. Védőgátul használta a keleti támadások ellen. A római uralom nyugalmat és gazdagságot hozott. A viszonylag hosszú, békés állapotnak a gótok támadásai és a kereszténység elterjedése vetett véget. I. Nagy Konstantin római császár áttért a keresztény hitre, székhelyét áthelyezte a nyugalmasabb Bizáncba, és felépítette gyönyörű fővárosát, melyet Konstantinápolynak (Konstantin városának) nevezett el. Halála után utódját már itt koronázták császárrá. Az új császár folytatta az építkezést, ekkor emelték a Hagia Sophia (ejtsd: aija szófia) Bazilikát, az Isteni Bölcsesség templomát. Amikor a 15. században az oszmánok elfoglalták a várost, a bazilikát muszlim imaházzá (dzsámivá) alakították, a gyönyörű falfestményeket lemeszelték. A főváros neve Isztambul lett.

A török (türk) szó először időszámításunk előtt 1300 táján, a kínai évkönyvekben bukkant fel mint ellenséges törzs. A törökök nomádok, vándorló nép voltak, Közép-Ázsiából vonultak nyugat felé, és kapcsolatba kerültek a területen hódító arabokkal. Az iszlám kalifák szívesen fogadták hadseregükbe a kiválóan harcoló török katonákat, akik áttértek a muszlim hitre. Idővel ők alkották az iszlám sereg legjavát. A 14. század elején a kis fejedelemségekre bomlott térségben egy Oszmán nevű vezér hadsereget toborzott és egyeduralomra tett szert. Ő lett az Oszmán birodalom megalapítója. A birodalom jól szervezett hadseregének köszönhetően folyamatosan terjeszkedett.

A hadseregben fontos szerepet kaptak a janicsárok. II. Murád szultán vezette be, hogy a leigázott területen élő családoktól gyermekadót (*devsirme*) szedett. A fiatal fiúkat elszakították családjuktól, iszlám hitre térítették, kemény katonai kiképzést kaptak. Feltétlen hűséget követeltek tőlük. A janicsárok később nemcsak Európát tartották rettegésben, hanem magát az Oszmán Birodalmat is.

Az oszmán szultánok a kalifa címet is viselték, vagyis a mohamedán egyház vezetőinek számítottak. A legjelentősebb oszmán szultán I. Nagy Szulejmán volt, ő a magyar történelemben is meghatározó szerepet játszott. 1526-ban a híres mohácsi csatában súlyos vereséget mért a magyarokra, és 1566-ban a szigetvári ostrom alatt, a vár közelében hunyt el betegségben. A magyarok sokszor átkozták, ám uralkodását a történészek az oszmánok aranykoraként emlegetik. Huszonhat évesen került trónra, és majd fél évszázadig uralkodott. Megszilárdította az iszlám vallást és zseniális hadvezérként megkészszerzte birodalma területét. Fontos törvényeket alkotott,

nagy pártfogója volt a művészeteknek és a tudománynak is. Uralkodása idején virágzott a történetírás, irodalom, a csillagászat és az orvostudomány, az építészet, festészet, fa- és fémművészet. Maga is kiváló ötvös és tehetséges költő volt. A szultán udvara felvette a Fényes Porta nevet. Evlia Cselebi, a híres történetíró negyven éven át utazgatott az Oszmán Birodalom tartományaiban, és tízkötetes munkájában, az *Utazások könyvében* magyarországi élményeit is megörökítette. Jelentős történetíró volt Ibrahim Pecsevi is, aki Pécsen született és nevelkedett, majd Székesfehérváron írta történelmi műveit.

Szulejmán legfőbb vágya volt, hogy legyőzze a Habsburg Birodalmat. Magyarországot előretolt bástyának tekintette a harcban. Az 1526-os mohácsi csatavesztés után az ország középső területeit megszállta, ezzel kezdetét vette a csaknem 150 évig tartó török hódoltság. A törököknek később is érdekükben állt a Habsburgok gyengítése, ezért a 17. század végi – 18. század eleji Habsburg-ellenes harcok vezetőit, Thököly Imrét és II. Rákóczi Ferencet kíséretükkel együtt az Oszmán Birodalom fogadta be. Az 1848-49-es szabadságharc menekültjeinek is védelmet adtak. Kossuth Lajost és kíséretét Kütahyában helyezték el, Bem tábornok Murát pasaként szolgált a török seregben, Széchenyi Ödön gróf az isztambuli tűzoltóság megszervezésén dolgozott.

Az oszmánok által elfoglalt területekről egyre több és több janicsár érkezett, és mind kevesebb jövedelemhez jutottak, ezért gyakran

felláztak, hogy több pénzt sajtoljanak ki a szultántól. II. Oszmán szultán át akarta szervezni a hadsereget, de a feldühödött janicsárok megölték. Egyre gyengébb kezű szultánok kerültek hatalomra, akiket lekötötték a belső harcok és a korrupt hivatalnokok.

Az Oszmán Birodalom hanyatlásának sok oka volt. V. Pius pápa szövetséget kötött a spanyolokkal és a velenceiekkel és hajóhadukkal megsemmisítették az oszmán flottát. 1683-ban az oszmán szárazföldi erők szenvedtek Bécs alatt súlyos vereséget. Amerika felfedezését követően a nemzetközi kereskedelem útvonala Isztambulból áthelyeződött az Atlanti- és Indiai-óceánra, így az oszmánok hatalmas bevételektől estek el.

A 19. századra Oroszország is megerősödött, és támadásba lendült. Elfoglalta a törököktől a Krím-félszigetet, majd Besszarábiát. Ezen felbátorodva Görögország, Moldávia, Románia is kikiáltotta függetlenségét. A birodalom területe egyre zsugorodott. Az I. világháborúban a törökök Németország oldalára álltak, így osztozniuk kellett a vesztes államok sorsában.

Mustafa Kemal tábornok nem nyugodott bele, hogy a nyertesek jelentős területeket elvegyenek. Függetlenségi harcot indított, és sikerrel járt: 1923-ban kikiáltották a köztársaságot, amelynek első miniszterelnöke lett. Az államot nyugati mintára átszervezte, eltörölte az arab írást, helyébe a latin ábécét vezette be, a nőknek szavazati jogot adott, eltiltotta a férfiakat jellegzetes sapkájuk, a fez, a nőket a fátyol viselésétől. A gyökeres átalakítások ellenére a nép körében nagyon népszerű lett, elnevezték Atatürknek, ami azt jelenti: *a törökök atyja*.

PÁNTI IRÉN

Horgas Béla | A HÉT TÖRPE

„Tükröm, tükröm, szólj,
ha mondom, ki a legszebb,
ez a gondom. Fényed égjen,
szemed lásson, pillants szét
a nagyvilágon: barlangmélybe,
csipkés hegyre, tekints minden
zugba, zegbe. Tükröm, tükröm,
mondd meg nékem, ki
a legszebb földön, égen?”

Vajon ki faggatja így csodatükrét?
Tudod-e, miért visel a Zöld Disznó kék kabátot?
Jók vagy rosszak a medikorok?
Hogyan győzhetők le a celofánok?
Kíé legyen a szerencsepátkó – Lómentáé,
aki meglátta az út porában? Vagy Libatoppé,
aki két arasszal közelebb áll hozzá?
A mesék nem hétszer, de hetvenhétszer ennyi
kérdésre adnak meglepő választ.

Nádi zenekar

*Béka brekeg,
hangszere nád,
zeng a tavi szerenád.*

*Nádi rigó
hegedűje
titkot trilláz a derűje.*

*A poszáta
fuvolája
kíséretet fúj alája.*

VARGA ZOLTÁN ZSOLT

Milyen vízparti állatokat ismersz még? Válaszd ki nádi zenekarod tagjait, és azt is dönts el, melyik állat milyen hangszeren muzsikál. Nézz utána, melyik állatnak milyen hangszerre hasonlít a hangja, mi illene hozzá.

Rajzold le a zenélő állatokat egy nagy kartonlapra a környezetükkel együtt. Ügyelj a részletekre!

Rajzodat postai vagy elektronikus úton küldd el a szerkesztőségbe **2016. június 3-ig**.

A legszebb munkák beküldőit megjutalmazzuk!

